

1 А!

НАРОДНО СЪБРАНИЕ  
Вх № КВПЧ-853-14-32  
дата 14.05.2018 г.



РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ  
МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО

Изх. № 01-00-49 /18/ 2  
/моля цитирайте при отговор/ 01-06-2018

На Ваш № КВПЧ-853-14-32/14.05.2018 г.

ДО

Г-Н КРАСИМИР ВЕЛЧЕВ  
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯТА  
ПО ВЕРОИЗПОВЕДАНИЯТА И ПРАВАТА  
НА ЧОВЕКА

НАРОДНО СЪБРАНИЕ  
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

**ОТНОСНО:** становище по проекта на Закона за изменение и допълнение на Закона за вероизповеданията, № ~~854-01-34~~ от 04.05.2018 г. с вносителите г-н Цветан Цветанов, г-жа Корнелия Нинова и г-н Мустафа Карадайъ

**УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ВЕЛЧЕВ,**

Министерството на правосъдието ~~подкрепя~~ проекта на Закона за изменение и допълнение на Закона за вероизповеданията № 854-01-34, внесен от г-н Цветан Цветанов, г-жа Корнелия Нинова и г-н Мустафа Карадайъ на 04.05.2018 г.

Чрез приемането на законопроекта ще бъдат създадени условия за ограничаване на възможното използване на вероизповеданията срещу националната сигурност, обществения ред и правата и свободите на гражданите. Предвиденото регулиране на източниците на финансиране на вероизповеданията и засилването на контрола от страна на държавата не надхвърлят необходимото за постигане на целите на законопроекта.

Съгласно чл. 53, ал. 5 от Конституцията на Република България, гражданите и организации могат да създават училища при условия и по ред, определени със закон, а обучението в тях трябва да съответства на държавните изисквания. С оглед осигуряването на съответствие и непротиворечивост с нормативните актове от действащото законодателство, препоръчваме да бъде прецизиран правният режим на предвидените в чл. 33, ал. 4 и 5 от

законопроекта отделни видове висши училища, които вероизповеданията могат да откриват – висши училища и висши духовни училища, и условията за тяхното създаване и дейност. По отношение на дейността на висшите духовни училища, включително учредяване, материална база, образователно-квалификационни степени, академичен преподавателски състав, структура и организация на учебния процес, в Закона за вероизповеданията не са установени нормативни изисквания, а същевременно не е предвидено да се прилагат и разпоредбите на Закона за висшето образование. Препоръчително е формулирането на изрична разпоредба, според която висшите духовни училища се създават и осъществяват дейността си по реда и при условията на Закона за висшето образование, доколкото не са предвидени специални условия в Закона за вероизповеданията.

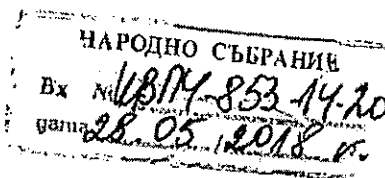
**ЦЕЦКА ПАЧЕВА**  
**МИНИСТЪР НА ПРАВОСЪДИЕТО**





РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

МИНИСТЕРСТВО НА ФИНАНСИТЕ



Изх. № 01-00-179

София, 25.05.2018 г.

РА

ДО  
Г-Н КРАСИМИР ВЕЛЧЕВ  
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА  
КОМИСИЯТА ПО ВЕРОИЗПОВЕДАНИЯТА И  
ПРАВТА НА ЧОВЕКА КЪМ  
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ  
На Ваш № КВПЧ-853-14-20 от 11.05.2018 г.

**УВАЖАЕМИ Г-Н ВЕЛЧЕВ,**

Във връзка с Вашето писмо относно законопроект за изменение и допълнение на Закона за вероизповеданията № 854-01-34, внесен от н. п. н. п. Цветан Цветанов, Корнелия Нинова и Мустафа Карадайъ, Ви уведомяваме следното:

Предложенията, направени със законопроекта за изменение и допълнение на Закона за вероизповеданията са основно въпрос на законодателна целесъобразност, но независимо от това ~~считаме че направените промени ще допринесат за осигуряване на прозрачност в източниците и начините на финансиране~~ на религиозните вероизповедания в България, както и засилване на контролната функция на държавата по отношение на финансирането на дейностите за вероизповеданията.

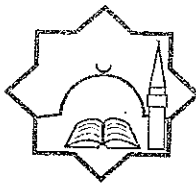
По отношение на финансовите аспекти на предложения законопроект, касаещи 2018 г., считаме, че разпоредбата на § 14 от преходните и заключителните разпоредби следва да бъде допълнена с уредба, която да укаже начина, по който ще бъде изпълнена нормата, доколкото предлаганият чл. 21 от законопроекта предполага средства за това да се предоставят по бюджета на Министерския съвет за тази година. В този смисъл предлагаме цитирания параграф, след края на първото изречение, да се допълни с изречението: „Необходимите средства за 2018 г. са за сметка на утвърдените разходи с чл. 6, ал. 1, Раздел II, т.1.2. от Закона за държавния бюджет на Република България за 2018 г. и/или се одобряват като допълнителни разходи по бюджета на Министерския съвет за 2018 г. по реда на чл. 109, ал. 3 от Закона за публичните финанси“.

С оглед на характера на предлаганите промени със законопроекта, си позволяваме да отбележим, че водещата комисия на Народното събрание следва да поиска становището и на администрацията на Министерския съвет, както и на Министерството на образованието и науката.

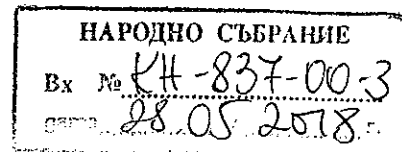
**МИНИСТЪР:**

ВЛАДИСЛАВ Т ОРАЦОВ





Изх. №18.01.01/0330  
Дата: 23.05.2018 г.



ДО  
Г-ЖА ЦВЕТА КАРАЯНЧЕВА  
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ  
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ДО  
Г-Н КРАСИМИР ВЕЛЧЕВ  
ПРЕДСЕДАТЕЛНА  
КОМИСИЯ ПО ВЕРОИЗПОВЕДАНИЯТА  
И ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

НЕ - ДА

ДО  
Г-ЖА МЕНДА СТОЯНОВА  
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА  
КОМИСИЯ ПО БЮДЖЕТ И ФИНАНСИ

ДО  
Г-ЖА МИЛЕНА ДАМЯНОВА  
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА  
КОМИСИЯ ПО ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

#### СТАНОВИЩЕ

Относно: Законопроект на закон за изменение и допълнение на Закона за вероизповеданията с №854=01-04/4-05-2018г. с вносител народните представители: Корнелия Петрова Нинова, Цветан Генчев, Цветанов, Мустафа Сали Карадагъ.

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ НА НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ НА  
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ,

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯТА ПО  
ВЕРОИЗПОВЕДАНИЯТА И ПРАВАТА НА ЧОВЕКА,

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯТА ПО БЮДЖЕТ И  
ФИНАНСИ,

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯТА ПО ОБРАЗОВАНИЕТО И  
НАУКАТА,

## УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ,

С настоящето от името на ръководството на Мюсюлманско изповедание, излагаме позицията си по така предложения законопроект № 854-01-04/04.05.2018 г.

На първо място искаме да изкажем своята благодарност за законодателната инициатива. Приветстваме всяко законодателно предложение, което цели да разреши проблеми от всякакво естество на различните вероизповедания и цели създаването на по балгоприятна среда за представителите на различните вероизповедания, за общуването между различните вероизповедания и взаимопомощта между държавата и вероизповеданията.

~~Подкрепяме голямата част от целите на законопроекта,~~ тъй като целят да уредят финансови проблеми на вероизповеданията. Същевременно вярваме, че всички промени в сега действащия Закон за вероизповеданията не трябва да противоречат с основни документи, като Конституцията на Република България, Европейска конвенция за правата на човека и Хартата на основните права на Европейския Съюз. От друга страна промените трябва да съдържат текстове, които да се ръководят от принципите на правовата държава. Уреждането на казусите да става въз основа на обективни принципи и да не се допускат двусмислени фрази, които при прилагането им да доведат до субективни интерпретации.

~~В останалата част законопроектът е притеснителен за нас в следните насоки:~~

Предоставяне на повече правомощия на изпълнителната власт чрез Дирекция „Вероизповедание“ към Министерски съвет за сметка на правомощията на органите на Изповеданията. Законопроектът предвижда ограничение на получаване на финанси от източници различни от българската държава и ограничение по разходването им. Също се превижда изпълнителната власт да разрешава в отделни случаи какви финанси да се получават и как да се харчат, като тези неща противоречи с конституционния принцип на разделение между държава и вероизповеданията. Намесата на държавата чрез законодателната и изпълнителната власт по отношение финансите на изповеданията трябва да е ограничена до създаване на правила и осъществяване на контрол по отношение на държавните средства, т.е. по отношение на заприходването и разходването на публичните средства, предоставени на изповеданията или техни институции чрез субсидия или друг способ.

Останалото имущество и финанси на изповеданията се явяват частни средства, тъй като самите изповедания, дори и институции с публични функции са частноправни субекти, съществуващи не по силата на закона/с изкл. БПЦ/, а по волята на членовете на религиозната общност, регулирайки дейността си с уставите. Поради това считаме, че държавата не следва да ограничава нито способите на придобиване, нито способите за изразходване на имущество и финанси, когато това не противоречи на останалите закони на страната, тъй като това би било проява на намеса на държавата във вътрешните работи на изповеданията и ограничаване на правото на вероизповедание.

Не се противопоставяме на желанието да бъде създаден законов ред, по който отчитането на придобитите и изхарчени средства да стане публичен, както и да има определен уведомителен режим за определени финансови операции с цел да се предотврати изпиране на пари и да е възможен мониторинг от страна на държавните контролни органи по отношение на всички финанси на изповеданията.

Заличаване на Висшият ислямски институт.

Законопроектът предвижда изцяло нова редакция на сегашният чл. 33 ЗВ, като в новата редакция не е предвиден сегашната ал. 7, въз основа на която съществува това учебно заведение. Проектният текст предоставя възможност за откриване на висше училище само по реда на Закона за висшето образование, което няма да е възможно моментално с влизането в сила на закона, а ще са необходими години време, а това означава в този период ВИИ да не съществува и да не се подготвят необходимите кадри.

В конкретика по текстовете, изразяваме следното:

1.С чл. 6, т. 7 според нас се въвежда ограничение за различни по вид обучения – курсове, квалификации и Висше духовно образование.

Статута на средните духовни училища и правото да се учредяват се урежда вече в ЗПУО, но при липса на този текст курсовете за имами, школите за хафъзи, Куран курсовете, остават без правно основание или ще се даде възможност за интерпетация и тези дейности да бъдат разглеждани, като незаконни.

2.В чл. 21 се предвиждат нови алинеи 4-20, касаещи субсидирането на изповеданията. Нещо, което както завихме подкрепяме, в случая е обвързано със самоопределянето на лицата при последното преброяване. Но при досегашното преброяване самоопределянето е като религиозна принадлежност, а не като принадлежност към определена религиозна институция на конкретно вероизповедание. Защото масовите самоопределили се в България като мюсюлмани, могат допълнително да се самоопределят и като сунити-ханефити, шиити, алевити и т.н. Така, че трябва да е налице и корекция на нормативите регулиращи статистиката и преброяването на населението, за да е възможно при следващо преброяване да се самоопредели лицето, като член дадено изповедание с конкретна религиозна институция, което е различно от религиозна принадлежност. В противен случай не само при мюсюлманското, но и при други вероизповедания е възможно да се направят опити с некоректен анализ на данните и опит за манипулация, че към някое отделило се изповедание се числят повече отколкото към основното.

Предвид гореизложеното и с цел да се избегнат каквито и да било субективни интерпретации считаме, че е по-добре да е предвидена по сложна формула за изчисляване, която да определи ясни и обективни правила, в която трябва да се вземе предвид колко свещенослужители средно са осигурявани през последните десет години например, колко ДДС е начислено и колко осигурителна тежест се пада на съответното изповедание, както и с оглед следващите проектни разпоредби да се взема предвид за какво са необходими, тъй като законопроекта прави разлика между капиталови и текущи разходи, като при нас по-голям проблем са текущите разходи, които са необходими и неотложни. От друга страна е предвидена горна граница на финансиране. С оглед на желанието на Законодателя да разреши един от основните проблеми на изповеданията и гарантира постоянството и планирането смятаме, че би било целесъобразно да се гарантира един минимум на евентуалната субсидия, като 10 лева/ самоопределило се лице. Законодателно целесъобразно е тези граници да се поставят или обвържат със Закона за държавния бюджет, който се изработва за всяка година според конкретната икономическа обстановка в страната, която добра или лоша в повечето

случаи е в растеж, докато предложението предвижда фиксирана горна граница, която дори и при едни добри икономически показатели за страната да не би могла да се повиши.

Не е предвиден ред за държавно финансиране на традиционни вероизповедания, към които се числят под един процент от населението на страната. Предполагаме, че това е продикутивано регистрирания голям брой вероизповедания и че създаването на такъв принцип би стимулирало ненужно регистриране на още вероизповедания и дори разделение на съществуващи, единствено с цел получаване на държавно субсидиране.

Но считаме, че би могло да бъде намерен вариант, като например Дирекция „Вероизповедания“ да разпределя между вероизповеданията, които представляват под един процент от населението, субсидия, която ежегодно се определя със Закона за държавния бюджет.

3. В проектния текст на чл. 28, ал. 1 се предвижда „дарение за целеви социални помощи“. Текстът създава объркване по отношение на социалните помощи, както при получаването така и при разходването им. Като конкретния текст създава объркване с думата „целеви“. Поглеждайки и следващите проектни текстове ал. 2 и ал. 3, това, което не е ясно е може ли да се получават дарения за социални помощи, които изповеданията да преразпределят към определени групи от обществото по свои правила. При нас имаме опит с конкретно констатирано нарушение на закона с ревизионен акт, тъй като на част от свещенослужителите са изплащани дарения, а следвало да се зачитат като заплати, тъй като били периодични. Без никой да е отчел волята на дарителя и необвързаността с трудовата дейност на крайния получател на дарението. От друга страна в ал. 3 е предвидено изискването за разрешение от Дирекция вероизповедания за получаване на конкретни дарения. Не е отчетено, че дарението е вид богослужение и този акт не винаги трябва да изкарва на яве даряващия, мисля, че изискването на закона, принуждава вероизповеданията да се запознаят с личността на даряващия в детайли, които нямат общо с желанието му за изпълнение на негово религиозно задължение. Въвеждането на подобна разпоредба е, като изискване да се въведе задължение за религиозните служители да докладват на компетентните служби за престъпления, за които са узнали от изповедта на извършителя, което не е прието никъде по света, където правото за вероизповедание бива разбираемо правилно. Физическо лице чужд гражданин-бежанец, имигрант или какъвто и да е, при определени условия има религиозното задължение да даде определени средства – при мюсюлманите – „садъка“, „фитир“, „зекят“ и т.н. Подобно ограничение за физически лица е недопустимо, а и за юридически също, още по специално за такива създадени с нестопанска цел.

Изискването за разрешение от дирекция „Вероизповедания“ противоречи на принципа на свободата на вероизповедание и отделеността на държавата от вероизповеданията. Същевременно не са предвидени определени обективни критерии, по които да се ръководи Дирекция „Вероизповедания“, което дава възможност за евентуални субективни действия. С този текст Директор на дирекция „Вероизповедания“ бива поставен йерархически над всички духовни водачи на различни вероизповедания в страната. Ако законодателите имат притеснение от финансирането, то може да се уреди, като уведомителен режим и не само до дирекция „Вероизповедания“, но уведомяването да стига до ДАНС, НАП и други институции ако е необходимо, но не и да се очаква разрешение от изпълнителната власт да се получи или не и как да бъде харчено, като при уведомителния режим следва да се отчете и волята на даряващия, който желае да не се узнава личността му и именно поради това и няма по

норамлно това дарение да става и да се разпределя чрез други юридически лица, създадени с тази цел.

И остава неясен върпоса с кутиите за дарения, поставени по джамии и на други места, като считаме, че следва те бъдат упоменатаи, като изрично изключение от текста.

4. В чл. 29 се говори за правоотношенията между свещенослужители и вероизповедания и че те се уреждат от уставите на съответното изповедание. В този ред следва да се разшири разпоредбата. В момента тези правоотношения са основно трудови. Правоотношенията с един свещенослужител могат да възникнат, изменят и прекратят при реда и условията на КТ. Що се касае до здравни и осигурителни права на свещенослужителите, то те трябва да бъдат приравнени с трудовите договори, но що се касае до изискванията да заемат религиозни длъжности, то те не могат да се свеждат до реда по КТ и най-вече при прекратяването. Ярък пример имаме при монасите, които за да встъпят в определен духовен сан, трябва да са неженени и ако евентуално се ожени по Кодекса на труда няма законово основание за прекратяване на трудовото правоотношение между монаха и съответната религиозна институция, но семейното му положение е несъвместимо със заемания духовен сан. Ето защо трябва по-ясна уредба на отношенията между свещенослужителите и религиозните институции, за да бъдат от една страна гарантирани осигурителните им права, но от друга дейността им да бъде разграничена от обикновен род трудова дейност, т.е. възникването, изменението и прекратяването на правоотношенията да бъде по ред различен от предвидения в КТ, което вероятно би наложило редица промени в КТ, КСО и др.

В т.1. и т. 2 се предвижда таван на заплатите на свещенослужители и служители, като според нас е добре текста да предвижда таван на частта от заплатите, която се осигурява от държавната субсидия, а не таван на заплатите, като цяло. Определени изповедания могат да си позволят да дадат и нещо допълнително над това което се изплаща от държавния бюджет, което е много малко вероятно, но едва ли с нещо би нарушило обществения интерес.

5. В чл. 30 „лечебни и социални заведения“ се заменят с понятието „лечебни и социални институции“. Като законопроектът не предвижда по смисъла на кой закон трябва да се разбира „социална институция“ и по смисъла на кой закон да се разбира „образователна институция“. Виждаме проблем, че някои съществуващи към момента по-скоро „заведения“, като Куран курсове, школи за хафъзи могат да престанат да съществуват поради възможността за различна интерпретация на закона, както проблем би било и осигуряването на социална кухня, каквито практики имаме и възможно ограничение на ред дейности, които могат да бъдат разглеждани като социални, а нямаме учредена „социална институция“ по смисъла на кой да е закон.

6. Предложеният текст на чл. 33, ал. 3, предвижда и друго финансиране на изповеданията, предназначено за духовните училища, което е съгласно чл. 282, ал. 1, т.1-6 ЗПУО, като тази разпоредба касае финансиране за дейностите, които ограничително са изброени в чл. 280, ал. 3 ЗПУО. Това от една страна не са всички дейности, които се нуждаят от финансиране в училищата и от друга при зададените критерии за определяне на размера на финансирането в ЗПУО финансирането може да се окаже недотатъчно за училището дори и само за дейностите по възпитание и обучение. Поради, което също считаме, че не трябва да бъде ограничавано финансирането на вероизповеданията от различни източници,



включително от чужбина и специално за дейности по образованието. Ограничаването на пряко финансиране на изповеданията, ограничава косвено финансирането за образование, което в духовните училища е светско. При вероятността все пак да се приемат и влязат в сила разпоредбите на проектозакона, които предвиждат ограничаване на финансирането от определени външни източници, то би трябвало да се предвиди разпоредба, която допуска изключение от тези правила, когато финансирането касае дейности по образованието, независимо от какво естество.

7. В чл. 36, ал. 6 се предвижда Дирекция „Вероизповедания“ да осъществява контрол на учебното съдържание и заверява, издаваните от духовните висши училища дипломи. Образованието във висшите духовни училища, които не са учредени по реда на Закона за висшето образование е конфесионално, което означава, че не следва да се предоставят компетентности на Дирекция „Вероизповедания“, както по отношение на контрола на учебното съдържание, така и по отношение на заверките на дипломите. Определянето и контрола на съдържанието, както и заверката на дипломите е от компетентността на съответната религиозна институция към настоящия момент и така трябва да остане. Докато при висшите училища учредени по реда на Закона за висшето образование, компетентностите по контрол са уредени в същия закон, като също що се касае до контрола по религиозното съдържание и заверка на дипломи, то компетентността отново трябва да е предоставена на религиозната институция.

8. В редакцията на чл. 33, както вече отбелязахме липсва ал. 7, въз основа на която до момента съществува Висшият ислямски институт. Ако законът бъде приет в този вариант, то поне следва да се даде подходящ период, в който конкретното учебно заведение да запази статута си и придобие друг по реда на ЗВО, въпреки, че според досегашния опит това е трудна процедура и отпадането на този текст с голяма вероятност ще заличи единственото висше духовно мюсюлманско училище в България и отново ще се търсят кадри от чужбина и/или завършили в чужбина.

Извън гореизложеното, необходимо за обществото е и разширяването на някои разпоредби на Закона за вероизповеданията, в смисъл, който гарантират по-свободно и по-лесно упражняване на правото на вероизповедание, както подобава на съвременна, демократична и толерантна страна.

С настоящия законопроект може да се въведе редакция на чл. 6, като се инкорпорира текст, който регламентира, че правото на вероизповедание включва и правото в обществени заведения и институции да се осигурява алтернативна храна според религиозните убеждения, като такава е важно да бъде осигурявана в болнични заведения, училища, детски градини, а и в местата за лишаване от свобода.

Също считаме, че е необходимо с настоящия законопроект да бъде инкорпориран текст, който да регламентира, че религиозни сгради, които са собственост на българската държава, общините или на учредени от тях юридически лица, когато е видно от исторически данни и е безспорно от архитектурата на сградата, че това е храм на определена религия, то тези сгради да бъдат предоставяни за ползване и стопанисване на съответните религиозни институции при заявено желание.

**УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ,**

Отново изявяваме благодарност, както за законодателната инициатива, така и за предоставената ни възможност да изразим становище, като Ви уверяваме в готовността ни да си сътрудним в изграждането на по-добра нормативна уредба, касаеща отношенията между държавата и вероизповеданията.

Пожелаваме най-вече здраве на всички народни представители и успешна работа, която да е ползотворна за цялото българско общество.

С уважение,

**Д-р МУСТАФА ХАДЖИ**

Главен муфтия



НАРОДНО СЪБРАНИЕ  
Вз. No 837-10-1  
Дата 07.06.2018 г.

До адресатите  
г-жа Ц. Цветева  
06.06.2018

НЕ!

До  
Г-жа ЦВЕТА КАРАЯНЧЕВА  
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА  
44-то НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ

10.15

До  
Г-н КРАСИМИР ВЕЛЧЕВ  
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯТА ПО  
ВЕРОИЗПОВЕДАНИЯТА  
И ПРАВАТА НА ЧОВЕКА  
НА 44-то НАРОДНО СЪБРАНИЕ

До  
Г-жа МЕНДА СТОЯНОВА  
ПРЕДСЕДАТЕЛ  
НА КОМИСИЯТА ПО БЮДЖЕТ И ФИНАНСИ  
на 44-то НАРОДНО СЪБРАНИЕ

До  
**Г-жа МИЛЕНА ДАМЯНОВА**  
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА  
КОМИСИЯТА ПО ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА  
на 44-то НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Копие  
Г-н ЕМИЛ ВЕЛИНОВ  
ДИРЕКТОР НА  
ДИРЕКЦИЯ „ВЕРОИЗПОВЕДАНИЯ“  
при Министерски съвет на Р България

**СТАНОВИЩЕ НА КАТОЛИЧЕСКАТА ЦЪРКВА ПО ПРЕДЛОЖЕНИТЕ ПРЕЗ МАЙ 2018 Г. ПРОЕКТОЗАКОНИ ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА ВЕРОИЗПОВЕДАНИЯТА**

(Публикувана на официалния сайт на Епископската конференция на Католическа църква в България на 18 май 2018 г.)

С настоящата декларация желаем да изразим нашето **сериозно безпокойство** от предложените промени в двата законопроекта внесени на 4-и и 9-и май 2018 г. за промени в Закона за вероизповеданията от 2002 г.

Като ценим загрижеността на политическите сили да предприемат заедно и поотделно мерки срещу заплахите от тероризъм надвиснали над съвременния свят, искаме да подчертаем убеждението си, че службата на общото благо не може и не трябва да подминава основни конституционни принципи като свободата на отделната личност, на религиозната свобода на индивида и на религиозни общности при спазване на принципа за разделност между Църква и Държава.

Считаме, че е необходимо да бъде признато и зачитано равно право на религиозна свобода във всички аспекти на всички граждани и религиозни общности, като разчитаме гражданската власт да бди за това юридическо равенство на всички граждани.

**Сериозна тревога** буди предложението Католическата църква и други традиционно представени религиозни общности да бъдат третирани по закон, на принцип на статистически данни, като се забравя важния им исторически принос за формирането на българската идентичност, нация и култура. Много са имената на католически светци от древни времена населявали нашите земи и имали досег с формиращата се българска държава, на апостолически делегати, станали дори папи и допринесли за развитието на средновековна и модерна България. Първата позната на родните историци История на България е написана от католическия епископ Петър Богдан Бакшев. От по ново време всички помнят имена на клирици и миряни като Петър Парчевич и Драган Цанков, които са радеели за съхранението на българската идентичност и дух. Вече 12 столетия отношенията между България и Светия престол са неизменно добри. От 50 години българска правителствена делегация посещава Рим за 24 май и винаги е приемана от Светия отец папата. Всички помним посещението на папа св. Йоан Павел II в България през 2002 г. – несъмнено една от най-големите дати в най-новата ни история. Неприемливо е пред лицето на историята, пред бъдещето, което заедно изграждаме за идните поколения и на настоящето като страна член на Европейския съюз, традиционно представени религиозни общности да бъдат третирани по закон неравностойно спрямо други.

Католиците живеят според християнските универсални принципи на братство и равенство и са част от семейството на всички католици по света. Те уважават и съблюдават местните закони и правилници. Изолирането на българската католическа общност, чрез недопускане на служители от друга националност и ограничаване на спомоществователството с общности към и навън от страната, принцип заложен в папски документи още в XIX век и неразделна част на сегашното европейско законодателство, е не само в разрез с универсалния характер на Християнството, но и ни връща към категорично отхвърлените от нашето общество и, както се надяваме, завинаги преодолени практики на тоталитарния строй.

Като неразделна част от обществения живот на българите, Католическата църковна общност изразява недоумение от липсата на предварителна разгласа и обсъждания с участие на представители от всички вероизповедания по предложените законопроекти. Настояваме пред уважаемите Народни представители да бъде проведен обстоен и задълбочен обществен дебат с религиозните общности преди да бъдат гласувани промени по Закона за вероизповеданията.

Разчитаме в диалог, с добра воля и на експертно ниво да бъдат широко и обстойно разгледани и обсъдени внесените законопроекти, за да отпаднат всички дискриминационни предложения, които поставят под въпрос демократичното развитие на България, като държава, зачитаща равните права, свободата на съвестта и вероизповеданието на всички свои граждани.

За Католическата църква в България,

+ Христо Прошков  
Апостолически екзарх и  
Председател на Епископската конференция на  
Католическата църква в България



ПРИЛОЖЕНИЕ:

(ПРИНЦИПИ НА РЕЛИГИОЗНАТА СВОБОДА В КАТОЛИЧЕСКАТА ЦЪРКВА)

## ПРИНЦИПИ НА РЕЛИГИОЗНАТА СВОБОДА В КАТОЛИЧЕСКАТА ЦЪРКВА

Католическата църква учи, че Религиозната свобода се основава върху достойнството на личността(1), а човешката личност е и трябва да бъде начало, субект и цел на всички обществени институции(2).

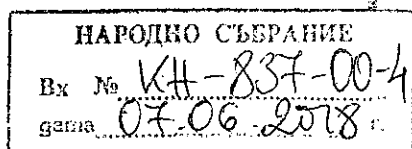
Някои общества, като семейството и държавата, съответстват по-непосредствено на човешката природа. Най-важното сред нещата, които се отнасят до благото на Църквата е Църквата да се радва на такава свобода на действие, каквато изисква грижата за спасението на хората(3).

Ако поради своеобразните обстоятелства в юридическото устройство на едно общество дадени религиозни общности са придобили специално гражданско признание е необходимо да бъде признато и зачитано равно право на религиозна свобода във всички аспекти на всички граждани и религиозни общности, като гражданската власт трябва да бди за това юридическо равенство на всички граждани.

Очевидно е, че народите от ден на ден все повече се обединяват, че се установяват все по-тесни взаимоотношения между хора с различна култура и религия и че у всеки човек расте съзнанието за собствената отговорност. Така че, за да се установят и укрепят мирните взаимоотношения и съгласието в обществото, се налага религиозната свобода да бъде защитена навсякъде от ефективна юридическа закрила и да бъдат съблюдавани върховните права и задължения на хората свободно да водят религиозен живот в обществото(4).

Много силна намеса от страна на държавата може да заплаши свободата и личните инициативи. Църковното учение е изработило принципа на спомоществователство (субсидиарност). Според него „развитото общество не трябва да се меси в живота на слабо развитото общество, лишавайки го от неговите права, но то трябва да по-скоро да го подкрепя в случай на нужда и да му помогне да координира своята дейност с тази на другите социални елементи на обществото с цел общото благо“(5). Принципът на спомоществователство се противопоставя на всички форми на колективизъм. Той уточнява границите на намеса на държавата. Той цели да установи хармония в отношенията между индивидите и обществата. Според принципа на спомоществователството нито държавата, нито някоя по-голяма общност трябва да се намесва в инициативите и в отговорността на лицата и на междинните структури(6).

1. Сrv. Декларация за религиозната свобода (Dignitatis humanae), II, 9. Втори Ватикански събор (1962 г. - 1965 г.)
2. Сrv. Пастирска конституция за Църквата в съвременния свят (Gaudium et spes), 25. Втори Ватикански събор (1962 г. - 1965 г.)
3. Сrv. Папа Лъв XIII, Litterae Officio sanctissimo 22.XII.1887 г.
4. Сrv. Декларация за религиозната свобода (Dignitatis humanae), II, 15. Втори Ватикански събор (1962 г. - 1965 г.)
5. Сrv. Св. Папа Йоан Павел II, Centesimus annus, 48; (1991 г.)
6. Сrv. Катехизис на Католическата Църква, 1883-1885.



До  
Г- жа ЦВЕТА КАРАЯНЧЕВА  
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА  
44-то НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ

До  
Г- н КРАСИМИР ВЕЛЧЕВ  
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯТА ПО  
ВЕРОИЗПОВЕДАНИЯТА  
И ПРАВАТА НА ЧОВЕКА  
НА 44-то НАРОДНО СЪБРАНИЕ

До  
Г- жа МЕНДА СТОЯНОВА  
ПРЕДСЕДАТЕЛ  
НА КОМИСИЯТА ПО БЮДЖЕТ И ФИНАНСИ  
на 44-то НАРОДНО СЪБРАНИЕ

До  
~~Г- жа МИЛЕНА ДАМЯНОВА~~  
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА  
КОМИСИЯТА ПО ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА  
на 44-то НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Копие  
Г- н ЕМИЛ ВЕЛИНОВ  
ДИРЕКТОР НА  
ДИРЕКЦИЯ „ВЕРОИЗПОВЕДАНИЯ“  
при Министерски съвет на Р България

**СТАНОВИЩЕ НА ~~КАТОЛИЧЕСКАТА ЦЪРКВА~~ ПО ПРЕДЛОЖЕНИТЕ ПРЕЗ МАЙ 2018 Г.  
ПРОЕКТОЗАКОНИ ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА  
ВЕРОИЗПОВЕДАНИЯТА**

*(Публикувана на официалния сайт на Епископската конференция на Католическа църква в България на 18 май 2018 г.)*

С настоящата декларация желаем да изразим нашето сериозно безпокойство от предложените промени в двата законопроекта внесени на 4-и и 9-и май 2018 г. за промени в Закона за вероизповеданията от 2002 г.

Като ценим загрижеността на политическите сили да предприемат заедно и поотделно мерки срещу заплахите от тероризъм надвиснали над съвременния свят, искаме да подчертаем убеждението си, че службата на общото благо не може и не трябва да подминава основни конституционни принципи като свободата на отделната личност, на религиозната свобода на индивида и на религиозни общности при спазване на принципа за разделност между Църква и Държава.

Считаме, че е необходимо да бъде признато и зачитано равно право на религиозна свобода във всички аспекти на всички граждани и религиозни общности, като разчитаме гражданската власт да бди за това юридическо равенство на всички граждани.

Сериозна тревога буди предложението Католическата църква и други традиционно представени религиозни общности да бъдат третирани по закон, на принцип на статистически данни, като се забравя важния им исторически принос за формирането на българската идентичност, нация и култура. Много са имената на католически светци от древни времена населявали нашите земи и имали досег с формиращата се българска държава, на апостолически делегати, станали дори папи и допринесли за развитието на средновековна и модерна България. Първата позната на родните историци История на България е написана от католическия епископ Петър Богдан Бакшев. От по ново време всички помнят имена на клирици и миряни като Петър Парчевич и Драган Цанков, които са радеели за съхранението на българската идентичност и дух. Вече 12 столетия отношенията между България и Светия престол са неизменно добри. От 50 години българска правителствена делегация посещава Рим за 24 май и винаги е приемана от Светия отец папата. Всички помним посещението на папа св. Йоан Павел II в България през 2002 г. – несъмнено една от най-големите дати в най-новата ни история. Неприемливо е пред лицето на историята, пред бъдещето, което заедно изграждаме за идните поколения и на настоящето като страна член на Европейския съюз, традиционно представени религиозни общности да бъдат третирани по закон неравносйно спрямо други.

Католиците живеят според християнските универсални принципи на братство и равенство и са част от семейството на всички католици по света. Те уважават и съблюдават местните закони и правилници. Изолирането на българската католическа общност, чрез недопускане на служители от друга националност и ограничаване на спомоществователството с общности към и навън от страната, принцип заложен в папски документи още в XIX век и неразделна част на сегашното европейско законодателство, е не само в разрез с универсалния характер на Християнството, но и ни връща към категорично отхвърлените от нашето общество и, както се надяваме, завинаги преодолени практики на тоталитарния строй.

Като неразделна част от обществения живот на българите, Католическата църковна общност изразява недоумение от липсата на предварителна разгласа и обсъждания с участие на представители от всички вероизповедания по предложените законопроекти. Настояваме пред уважаемите Народни представители да бъде проведен обстоен и задълбочен обществен дебат с религиозните общности преди да бъдат гласувани промени по Закона за вероизповеданията.



Разчитаме в диалог, с добра воля и на експертно ниво да бъдат широко и обстойно разгледани и обсъдени внесените законопроекти, за да отпаднат всички дискриминационни предложения, които поставят под въпрос демократичното развитие на България, като държава зачитаща равните права, свободата на съвестта и вероизповеданието на всички свои граждани.

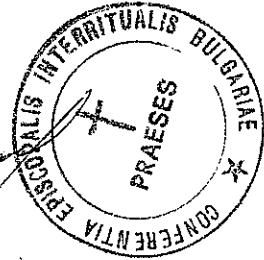
За Католическата църква в България,

*+ Христо Пройков*

+ Христо Пройков

Апостолически екзарх и

Председател на Епископската конференция на  
Католическата църква в България



ПРИЛОЖЕНИЕ:

(ПРИНЦИПИ НА РЕЛИГИОЗНАТА СВОБОДА В КАТОЛИЧЕСКАТА ЦЪРКВА)

## ПРИНЦИПИ НА РЕЛИГИОЗНАТА СВОБОДА В КАТОЛИЧЕСКАТА ЦЪРКВА

Католическата църква учи, че Религиозната свобода се основава върху достойнството на личността(1), а човешката личност е и трябва да бъде начало, субект и цел на всички обществени институции(2).

Някои общества, като семейството и държавата, съответстват по-непосредствено на човешката природа. Най-важното сред нещата, които се отнасят до благо на Църквата е Църквата да се радва на такава свобода на действие, каквато изисква грижата за спасението на хората(3).

Ако поради своеобразните обстоятелства в юридическото устройство на едно общество дадени религиозни общности са придобили специално гражданско признание е необходимо да бъде признато и зачитано равно право на религиозна свобода във всички аспекти на всички граждани и религиозни общности, като гражданската власт трябва да бди за това юридическо равенство на всички граждани.

Очевидно е, че народите от ден на ден все повече се обединяват, че се установяват все по-тесни взаимоотношения между хора с различна култура и религия и че у всеки човек расте съзнанието за собствената отговорност. Така че, за да се установят и укрепят мирните взаимоотношения и съгласието в обществото, се налага религиозната свобода да бъде защитена навсякъде от ефективна юридическа закрила и да бъдат съблюдавани върховните права и задължения на хората свободно да водят религиозен живот в обществото(4).

Много силна намеса от страна на държавата може да заплаши свободата и личните инициативи. Църковното учение е изработило принципа на спомоществователство (субсидиарност). Според него „развитото общество не трябва да се меси в живота на слабо развитото общество, лишавайки го от неговите права, но то трябва да по-скоро да го подкрепя в случай на нужда и да му помогне да координира своята дейност с тази на другите социални елементи на обществото с цел общото благо“(5). Принципът на спомоществователство се противопоставя на всички форми на колективизъм. Той уточнява границите на намеса на държавата. Той цели да установи хармония в отношенията между индивидите и обществата. Според принципа на спомоществователството нито държавата, нито някоя по-голяма общност трябва да се намесва в инициативите и в отговорността на лицата и на междинните структури(6).

---

1. Сrv. Декларация за религиозната свобода (*Dignitatis humanae*), II, 9. Втори Ватикански събор (1962 г. - 1965 г.)

2. Сrv. Пастирска конституция за Църквата в съвременния свят (*Gaudium et spes*), 25. Втори Ватикански събор (1962 г. - 1965 г.)

3. Сrv. Папа Лъв XIII, *Litterae Officio sanctissimo* 22.XII.1887 г.

4. Сrv. Декларация за религиозната свобода (*Dignitatis humanae*), II, 15. Втори Ватикански събор (1962 г. - 1965 г.)

5. Сrv. Св. Папа Йоан Павел II, *Centesimus annus*, 48; (1991 г.)

6. Сrv. Катехизис на Католическата Църква, 1883-1885.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ  
ՈՒՂԱՓԱՌ ՍՈՒՐԲ  
ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ  
ԹԵՍ  
ԹԵՍԱԿԱՆ ԽՈՂՀՈՒՐԴ



АРМЕНСКА АПОСТОЛИЧЕСКА  
ПРАВОСЛАВНА  
ЦЪРКВА В БЪЛГАРИЯ  
ЕПАРХИЙСКИ СЪВЕТ

Изх. № 159 / 07-06 2018г.

НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Вх №

дата

ДО  
Г-ЖА ЦВЕТА КАРАЯНЧЕВА  
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА  
44-ТОТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ  
Г-Н КРАСИМИР ВЕЛЧЕВ  
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА  
КОМИСИЯТА ПО ВЕРОИЗПОВЕДАНИЯТА  
И ПРАВАТА НА ЧОВЕКА  
44-ТОТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ  
КОПИЕ  
Г-Н ЕМИЛ ВЕЛИНОВ  
ДИРЕКТОР НА  
ДИРЕКЦИЯ „ВЕРОИЗПОВЕДАНИЯ“

ДА - НЕ !

## УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ,

От името на Епархийски съвет на Арменска Апостолическа Православна Църква в България изразяваме следното становище относно внесените законопроекти за изменение на Закона за вероизповеданията, а именно:

1. Законопроект за изменение и допълнение на Закона за вероизповеданията с вх. № ~~854-01-34/04.05.2018~~ год. (Законопроект 34).

2. Законопроект за изменение и допълнение на Закона за вероизповеданията с вх. № ~~854-01-35/09.05.2018~~ год. (Законопроект 35).

3. Становището ни е фокусирано върху предложенията за изменение на:

(а) Предложеното в § 6 от Законопроект 34 изменение на чл. 21 от Закона за вероизповеданията (ЗВ) посредством създаване на нови алинеи 4-20, и съответстващото му предложение в § 20 от Законопроект 35.

(б) Предложеното в § 9 от Законопроект 34 изменение на чл. 29 от Закона за вероизповеданията (ЗВ) посредством създаване на нови алинеи 2, 3 и 4, и съответстващото му предложение в § 22 от Законопроект 35.

(в) Предложеното в § 10 от Законопроект 35 създаване на нов чл. 14а, и по-конкретно- неговата алинея 2.

## **I. Становище относно предложената нова регламентация на предоставяне на държавна субсидия на регистрирани вероизповедания.**

В тази част от Законопроекта становището засяга само предложената нова ал. 4 на чл. 21 съобразно номерацията, дадена в § 6 от Законопроект 34, респективно- новата ал. 2 на чл. 28 от ЗВ съобразно номерацията, дадена в § 20 от Законопроект 35.

От името на Епархийски съвет на Арменска Апостолическа Православна Църква в България изразяваме ~~отрицателното си становище~~ относно предложените нови ал. 4 на чл. 21/ ал. 2 на чл. 28 със следните текстове:

**Законопроект 34-** «(4) Държавна субсидия се предоставя на вероизповеданията, към които принадлежи не по-малко от едно на сто от населението на страната на база резултатите от самоопределението от последното преброяване».

**Законопроект 35-** «(2) Държавната субсидия за регистрираните вероизповедания, към които принадлежи не по-малко от едно на сто от населението на страната на база резултатите от последното преброяване на населението, представени от Националният статистически институт, се разпределя на база предварително представен проект за бюджет от всяко вероизповедание. При недостиг на средства за финансиране на всички заявени разходи, разпределението е пропорционално съобразно числеността на заявите принадлежността си към съответното вероизповедание при последното преброяване на населението.»

Считаме, че така предложените критерии за предоставяне на държавна субсидия са неправилни и създават предпоставки една от традиционните общности в българското общество - Арменската, да бъде поставена в незаслужено по-неблагоприятно положение в сравнение с останалите общности и верски групи.

Преди всичко следва да се отбележи, че използваният и в двата законопроекта критерий «едно на сто от населението на страната» поставя Арменската общност в Република България в състояние на «неблагоприятно третиране» спрямо другите общности. И това е така, защото Арменската общност в страната формално е сравнително малобройна. От една страна, защото и тя не прави изключение от цялото българско общество, страдащо от сериозни демографски и емиграционни проблеми. И от друга, защото-поради десетилетията обща история и живот без разделения по етнос, религия и произход, немалка част от арменците приемат и признават себе си за български

граждани. Те живеят като такива. Създават семейства с български граждани. Раждат и отглеждат с любов децата си, без разделителни линии. Но всички те имат потребност да съхраняват историята и самобитността на общността, за да бъде тя част от визитката на България като мултиетническа и мултирелигиозна страна, която създава благоприятни условия за пълноценен живот на различните етнически и религиозни общности и ги третира като равни. Използването на един такъв критерий на практика би направило съществуването на Арменска Апостолическа Православна Църква в България невъзможно, което пък би се отразило негативно върху възможността на членовете на Арменската общност да изповядват своето вероизповедание с присъщите му прилики и отлики от традиционния източноправославен обред.

**На следващо място критерият «самоопределение»/ «заявена принадлежност към съответното вероизповедание» също не е обективен и отговарящ на действителността.**

Това е така, защото съгласно текста на чл. 6, ал. 3 от Закона за преброяване на населението и жилищният фонд в Република България през 2011 год. данните относно етническа група, вероизповедание и майчин език се предоставят доброволно. Което означава, че българските граждани, за каквито се приемат голяма част от арменците родени в България, включително и тези от смесени бракове, но кръщавани по каноните на Арменската църква, не са длъжни да предоставят тези данни, което създава предпоставка за неточно отразяване на броя и числеността на съответните етнически и верски общности, включително и на броя на Арменската общност в Република България.

Все в тази връзка следва да се отчете, че използването на «последното преброяване» като база за формиране на извод относно числеността на Арменската общност, също не е обективно, тъй като преброяванията се извършват на всеки 10 години. Това е достатъчно дълъг период, в който могат да настъпят съществени изменения в структурата и състава на отделните общности и групи в Република България, включително и Арменската, които, ако не бъдат отчитани през по- кратък период от време, създават предпоставки за неблагоприятно третиране на различните общности (облагодетелстване на едни за сметка на други общности и вероизповедания).

Не на последно място следва да се съобрази, че държавната субсидия е необходима с цел изплащане възнагражденията на свещенослужителите. Самостоятелната дейност на църквата ни не е достатъчна, тъй като средствата от нея се използват изцяло за извършване на ремонтни дейности за нашите храмове. Ако бъдем лишени от тази субсидия, на практика Арменската Апостолическа Православна Църква в Република България ще бъде принудена да преустанови своята дейност, поради липса на свещенослужители. Действително, в мотивите към Законопроект 34 се посочва, че за вероизповедания, които са с численост под 1 % от населението на Република България, се запазва досегашният ред на субсидиране от Държавата. Но никъде в текстовете, касаещи предоставянето на държавната субсидия, това не е отразено.

*Предвид гореизложеното считаме, че така предложените текстове на новата ал. 4 на чл. 21 съобразно номерацията, дадена в Законопроект 34, респективно- ал. 2 на чл. 28 от ЗВ съобразно номерацията, дадена в Законопроект 35 от ЗВ, ~~не би следвало да се приема,~~ като бъдат оставени в сила досега действащите правила за разпределение на държавната субсидия.*

## II. Становище относно изискванията към свещенослужителите

В тази си част становището ни е фокусирано върху предложените текстове, регламентиращи кои могат да бъдат свещенослужители на територията на Република България:

**§ 9 от Законопроект 34-** «(2) Свещенослужители и служители на вероизповеданията могат да бъдат само български граждани. Чужди граждани могат да бъдат свещенослужители само след предварително разрешение от дирекция „Вероизповедания“ на Министерския съвет. Свещенослужители - чужди граждани могат да участват в богослужения само съвместно с местни представители на съответното вероизповедания, когато се намират в страната по покана на вероизповеданието и за това предварително е уведомена дирекция „Вероизповедания“ на Министерския съвет.»

**§ 22 от Законопроект 35-** «(2) Свещенослужители и служители на вероизповеданията могат да бъдат само български граждани.»

Тази формулировка на новата ал. 2 на чл. 29 от ЗВ на практика ще постави членовете на Арменската общност в Република България в невъзможност да изповядват своето вероизповедание, съобразно характерните за Арменската Апостолическа Православна Църква догматични особености. В основата на горното твърдение стои обстоятелството, че в Република България няма открити духовни учебни заведения, които да обучават духовници-български граждани съобразно арменският апостолически ритуал. Свещенослужителите към Арменската Апостолическа Православна Църква от цял свят се обучават само и единствено в Духовната семинария в «Светия престол Ечмиадзин» или в нейният филиал в гр. Севан. Няма и български граждани, които да са обучени в такива заведения в Република Армения. Към настоящият момент службите в ритуалните храмове на Арменската църква в Република България се извършват от изпратени за тази цел духовници от Република Армения. Ето защо считаме, че така формулираната ал. 2 на практика лишава членовете на Арменската общност от правото им на вероизповедание. И това е така, защото макар и християнска по своята същност, Арменската Апостолическа Православна Църква се отличава с определени догматически особености от Източноправославната църква, от Католическата църква и другите християнски църкви.

Не на последно място следва да се отчете и обстоятелството, че по своята същност Арменската Апостолическа Православна Църква, като всяка християнска църква, е миролюбива. Ето защо ние не виждаме заплаха за

обществения ред и националната сигурност на Република България, на която ние като етническа група дължим толкова много, ако в храмовете на Арменската църква служат чужди (арменски) граждани. За нас е важно не кой, а какво проповядва. Арменската Апостолическа Православна Църква е една от най-древните християнски църкви в света. Християнството е пренесено в Армения от апостолите Вартоломей (един от Дванадесетте апостоли) и Тадей (един от Седемдесетте апостоли), поради което е изключено и невъзможно в проповедите ни да се съдържат човеконенавистни и немиролюбиви идеи и учения.

*Поради това нашето предложение е новата ал. 2 на чл. 29 от ЗВ да бъде формулирана така, че да запази възможността членовете на Арменската общност да изповядват своята религия съобразно догмите на Арменската Апостолическа Православна Църква, като свещенослужителите в нея не бъдат дискриминирани на база тяхното гражданство.*

**III. Становище относно предложеното в § 10 от Законопроект 35 създаване на нов чл. 14а, и по- конкретно- неговата алинея 2**

С предложеният текст на новият чл. 14а, ал. 2 се предлага в ръководството на религиозната общност, която иска статут на юридическо лице да могат да участват само пълнолетни български граждани.

Съгласно уставът на Епархията на Арменската Апостолическа Православна Църква в България ръководството ѝ се състои както от свещенослужители, така и от миряни. Поради изложеното в предходната част относно обективната невъзможност в нашата църква да служат свещенослужители- български граждани, то съществува и обективна невъзможност в ръководството ѝ (в неговата духовна част) да бъдат избирани само и единствено български пълнолетни граждани. Ето защо считаме, че по този начин тази формулировка на ал. 2 на новият чл. 14а ни поставя в невъзможност да формираме ръководство на Епархията на Арменската Апостолическа Православна Църква в България, респективно тя да упражнява дейността си.

*Предвид гореизложеното така предлаганият текст следва да бъде формулиран така, че в случаи като нашият да се допускат изключения.*

Антраник Шакариян  
Председател на Епархийския съвет  
на Арменска Апостолическа Православна  
Църква в България





Обединени Евангелски Църкви

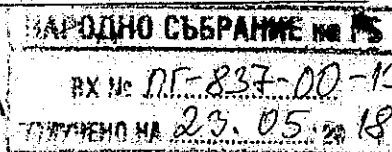
be.alliance@gmail.com

www.eabulgaria.org

GSM: 0897 921 144

HE!

До  
г-жа ЦВЕТА КАРАЯНЧЕВА  
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА  
44-ТОТО НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ



12.53 ОБ

До  
г-н КРАСИМИР ВЕЛЧЕВ  
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА  
КОМИСИЯТА ПО ВЕРОИЗПОВЕДАНИЯТА И  
ПРАВТА НА ЧОВЕКА НА  
44-ТОТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

До  
г-жа МЕНДА СТОЯНОВА  
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА  
КОМИСИЯТА ПО БЮДЖЕТ И ФИНАНСИ НА  
44-ТОТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

До  
г-жа МИЛЕНА ДАМЯНОВА  
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА  
КОМИСИЯТА ПО ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА НА  
44-ТОТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Копие  
г-н ЕМИЛ ВЕЛИНОВ  
ДИРЕКТОР НА  
ДИРЕКЦИЯ „ВЕРОИЗПОВЕДАНИЯ“

## ПИСМЕНО СТАНОВИЩЕ

от ОБЕДИНЕНИ ЕВАНГЕЛСКИ ЦЪРКВИ В БЪЛГАРИЯ

ЕИК 131164696, със седалище: гр. София, ул. Солунска № 49,

представявано от Румен Борджиев – председател на УС

Относно: законопроекти за изменение и допълнение на Закона за вероизповеданията, внесени съответно на **04.05.2018г. с входящ № 854-01-34** от народните представители ЦВЕТАН ГЕНЧЕВ, ЦВЕТАНОВ, КОРНЕЛИЯ ПЕТРОВА НИНОВА и МУСТАФА САЛИ КАРАДАЙЪ и на **09.05.2018г. с входящ № 854-01-35** от народния представител ИСКРЕН ВАСИЛЕВ ВЕСЕЛИНОВ и група народни представители.

ПИСМЕНО СТАНОВИЩЕ НА ОБЕДИНЕНИ ЕВАНГЕЛСКИ ЦЪРКВИ В БЪЛГАРИЯ по законопроекти за изменение и допълнение на Закона за вероизповеданията, внесени с вх. № 854-01-34 и вх. № 854-01-35



## УВАЖАЕМИ НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ,

В Сдружение ОБЕДИНЕНИ ЕВАНГЕЛСКИ ЦЪРКВИ В БЪЛГАРИЯ (ОЕЦ) членуват 12 протестантски вероизповедания, от името на които изразяваме следното становище относно внесените в деловодството на Народното събрание законопроекти за изменение и допълнение на Закона за вероизповеданията, както следва:

- на **04.05.2018 г.** с входящ № **854-01-34** от народните представители **ЦВЕТАН ГЕНЧЕВ ЦВЕТАНОВ, КОРНЕЛИЯ ПЕТРОВА НИНОВА и МУСТАФА САЛИ КАРАДАЙЪ**, който за краткост ще наричаме „първия законопроект“;
- на **09.05.2018 г.** с входящ № **854-01-35** от народния представител **ИСКРЕН ВАСИЛЕВ ВЕСЕЛИНОВ** и група народни представители, който за краткост ще наричаме „втория законопроект“.

В началото считаме за необходимо да напомним, че в тази сфера е вече постигнато обществено съгласие, материализирано в Основния закон, според който вероизповеданията са свободни и независими от държавата (чл. 13, ал. 1 и 2 КРБ), свободата на съвестта, на мисълта и на избора на вероизповедание и на религиозни или атеистични възгледи е ненакърнима (чл. 37, ал. 1 КРБ), не се допускат никакви ограничения на правата или привилегии, основани на религиозен признак (чл. 6, ал. 2 от Конституцията).

Следователно, правото на вероизповедание е едно абсолютно основно лично право, непосредствено свързано с интимния духовен мир на човешката личност, и поради това представлява ценност от висш порядък. Тази характеристика на правото на вероизповедание определя не само възможните правомощия при упражняването му, но очертава и цялостния правен режим, регулиращ тази сфера.

Така, пределите на реалното му упражняване са строго и изчерпателно установени в Конституцията (аргумент от разпоредбата на чл. 57). Недопустимо е тяхното разширяване било със закон или по тълкувателен път. Така, съгласно чл. 13, ал. 4 от Конституцията религиозните общности и институции, както и верските убеждения, не могат да се използват за политически цели, а съгласно чл. 37, ал. 2 свободата на съвестта и вероизповеданието не може да бъде насочена срещу националната сигурност, обществения ред, народното здраве и морала или срещу правата и свободите на други граждани.

Допълнително, напомняме, че съгласно параграф 2 от член 9 ЕКПЧ: „Свободата да се изповядва религия или убеждения подлежи само на такива ограничения, които са предвидени от закона и са необходими в едно демократично общество в интерес на обществената сигурност, за защитата на общественения ред, здраве и морал или за защита на правата и свободите на другите.“

Повторно Ви обръщаме внимание, че що се отнася до оценката на понятието „необходими“ в решението си от 13.08.1981 г. по делото *Y., J. and Webser v T. U. K.*, arr. №7601/76; 7806/76, т. 63, като се позовава на предходна своя практика Съдът по правата на човека сочи, че „плурализмът, толерансът и търпимостта са отличителни белези на „демократичното общество“. Въпреки че индивидуалните интереси трябва понякога да бъдат подчинени на груповите, демокрацията не означава просто, че възгледите на мнозинството трябва винаги да надделяват: трябва да бъде постигнат баланс, който да осигурява справедливо и подходящо третиране на малцинствата и избягване на всяка злоупотреба с господстваща позиция“, както и че всяко ограничение на правата, гарантирани от конвенцията, трябва да бъде пропорционално и да преследва легитимна цел.

Това са пределите на възможните ограничения. Нищо повече! Същевременно ~~в същността си и двата законопроекта съдържат ограничения.~~

Прави впечатление, че мотивите към законопроектите са твърде общи и пес-теливи до степен такава, че от тях не може да се изведе заключение за конкретно преследваната легитимна цел на предложените ограничения, нито да се извърши преценка пропорционални ли са те, още по-малко постигат ли баланс в смисъла на соченото решение.

Липсва и анализ на положението в момента. Вносителите не сочат по какъв начин и дали въобще съществуващото в момента положение влияе негативно върху националната и обществена сигурност, морал и обществен ред, евентуално върху кои от елементите им; не става ясно нито по какъв начин, нито дали изобщо се увреждат обществените отношения в този смисъл. Ето защо не може да се изведе извод, че предложените ограничения ще доведат до промяна в обстоятелствата или ще представляват гаранция досежно националната сигурност и установения в страната конституционен ред.

Ето защо липсват мотиви по въпроса необходими ли са предложените ограничения, какви са причините за налагането им, какви са целите, които се поставят, какви са очакваните резултати и пр., съответно, не може да се изведе и извод за пропорционалност. Не може да се извърши и преценка относно баланса, който трябва да се постигне в контекста на чл. 9, пар. 2 ЕКПЧ.

Отделно от това и на самостоятелно основание, от чисто формална страна, не е спазена и разпоредбата на чл. 28, ал. 2 от ЗНА, съгласно която следва да се приложат мотиви към проекта на изменение на нормативния акт, като мотивите следва задължително да съдържат причините, които налагат приемането; целите, които се поставят; финансовите и другите средства, необходими за прилагането на новата уредба; очакваните резултати от прилагането, включително финансовите, ако има такива; и анализ за съответствието с правото на Европейския съюз.

## I. ОТНОСНО ПРЕДЛОЖЕНИЯ НОВ МОДЕЛ НА ФИНАНСИРАНЕ

### 1. По своето същество предложението представлява **рестриктивен модел** на финансиране спрямо евангелските вероизповедания.

Същите няма да получават държавна субсидия, каквато се предвижда да получават други вероизповедания, а даренията ще бъдат силно ограничени. На практика предложените рестрикции ще влошат рязко положението на вероизповеданията ни, като ще ги лишат от основни източници на финансиране, необходими за съществуването и дейностите ни.

Каква е легитимната цел, която може да се преследва с модел, който да има такъв резултат? Просто няма такава! Аргументи, свързани с национална и обществена сигурност нямат нищо общо с нас. Може да се каже, че предложеният модел на финансиране няма легитимна цел, но ще има негативен резултат, с който не можем да се съгласим

### 2. Законопроектите **не са съобразени с обективни резултати.**

Една от тях е обстоятелството, че вероизповеданията, макар и регистрирани според българския закон, са наднационални и представляват част от общи международни структури. Те имат общ живот и финансиране. В този смисъл е немислимо регистрираните у нас религиозни институции да бъдат отделени от европейското им и световно тяло, към което принадлежат. Макар и законопроектите да няма преки разпоредби в този смисъл, предвидените изменения по отношение забрана за финансиране на служителите със средства от чужбина, силно ограничените възможности за дарения и невъзможност за обмен на свещенослужители, които да работят у нас, ще имат такъв резултат. Не са налице мотиви, но и липсва каквато и да е житейска и юридическа логика за постигане на подобен ефект.

Още повече, че изкуствено отделяне на българските вероизповедания от техните църковни наднационални структури не може да постигне реален ефект, а е и абсолютно недопустимо в условия на правова държава дори да се мисли за подобно нещо.

### 3. По отношение на субсидиите:

Ние не сме изразявали претенции за финансиране чрез държавни субсидии. Тъкмо напротив, считаме, че финансирането на религиозните институции от държавата, въвеждането на изисквания със закон относно бюджетни пера, ред и допустим размер на средства за получаване и разходване, определени максимални размери на възнаграждения на свещенослужители и пр. представлява отклонение от принципите за свобода и независимост на вероизповеданията. Категоричната ни позиция е, че държавата следва да е отделена от църквата.

Въпреки това считаме, че предложеният модел и въвеждането на праг за финансиране на вероизповеданията поставя същите в неравнопоставеност.

Съществуват различни модели на финансиране. В някои европейски държави свещенослужителите получават възнаграждение от държавата, в други вярващите отделят т. нар. църковен данък.

Към настоящия момент евангелските вероизповедания се издържат от дарения, които вярващите отделят от своите доходи, както и от дарения от чужбина. Ежегодно се предвиждат скромни по размер бюджетни средства чрез Дирекция „Вероизповедания“, но без ясни правила.

Предложеният модел се явява несправедлив и в явно противоречие с интересите на евангелските християни, тъй като:

- Всеки евангелски християнин дава дарение, което отделя от своя собствен доход, за което не получава данъчно облекчение.
- Дарението се дава след облагане на дохода.
- В резултат, ако се приеме предложеният модел, евангелският християнин ще трябва да издържа с държавна субсидия други вероизповедания чрез данъците си, отделно от това ще дарява на своето вероизповедание.

Ето защо считаме, че е справедливо и в обществен интерес всички дарения за християнски вероизповедания, извършени от български граждани или от доход, получен в България, да бъдат освободени от данък общ доход, поради което

**ПРЕДЛАГАМЕ даренията към вероизповеданията, извършени от дарители – български граждани или граждани, получили доход от източник в България, да бъдат освободени от данък общ доход.**

Можем да подкрепим предложението с

**ДОБРА ПРАКТИКА** на други държави – членки на ЕС, като Германия, например, където още постъпвайки на работа, гражданинът има възможност да декларира към кое вероизповедание желае да му се удържа и внася 10 процента от дохода (десятъкът), като работодателят служебно прави това вместо него и тази част от трудовото му възнаграждение е освободена от данъци.

Считаме сочената добра практика като приложима и напълно в унисон с мотивите за прозрачност на финансиране на вероизповеданията, но така също и като своеобразно признание от страна на държавата, че именно вероизповеданията, изповядващи традиционните християнски ценности, станали основа за обединението на народите в Европа след Втората световна война, са онези, които са в основата и на нашата национална култура и обществен морал, които желае да стимулира.

#### 4. По отношение на даренията от чужбина:

Предложението е даренията от чужбина:

- да са целеви,
- с изрично определен кръг цели,
- при разрешителен режим,
- приложим не за получаването, а за извършването на дарението,
- Дирекция „Вероизповедания“ да дава разрешение за извършване на дарението.

Сочим следните възражения:

- липсват обективни критерии, с които Дирекцията да се съобразява,
- липсва уредена процедура,
- липсват срокове за произнасяне на административния орган,
- липсва възможност за съдебен контрол.

Отделно от това,

- Даренията не може да бъдат ограничавани с каквато и да е санкция на държавата – дарението по своето естество представлява облигационна сделка, за която е достатъчно страните по нея да изразят съгласие.
- Предвижда се даренията да се извършват след разрешение от Дирекция „Вероизповедания“. Следователно, разрешението ще трябва да предхожда не получаването на дарението, а неговото изначално извършване. Как ще

може да се даде разрешение, което да съответства на условията по една бъдеща дарителска сделка? Нека си представим процедурата – Още при искането на разрешението ще трябва да се даде описание на параметрите на бъдещото дарение, т. е. да бъдат представени съществените условия на окончателното дарение. Това положение обаче е в колизия с естеството на дарението като облигационна сделка. Съгласно чл. 226 от Закона за задълженията и договорите „Обещанието за дарение не произвежда действие“, поради което предварителен договор за дарение е правно нищо. Това е така, тъй като „С договора за дарение дарителят отстъпва веднага и безвъзмездно нещо на дарения, който го приема“. Касае се за институт с хилядолетна история, уреден по идентичен начин във всички правови държави, включително и у нас. Ето защо разрешителен режим за извършване на дарение е недопустим.

- Предвижда се дарението да е целево, при това само ако целта е в обхвата на изрично посочените в проектозакона цели. Очевидна е юридическата колизия с основни положения, посочени по-горе. Какво ще стане, ако дарението е извършено и не е целево? Или ако целта е различна от упоменатите? Как наши протестантски вероизповедания можеха да извършат дейностите по изхранване на бежанците на южната ни граница в период от около месец, когато това се налагаше поради неуредици в процедура, свързана с възлагане на услугата чрез обществена поръчка, ако това ограничение действаше тогава? Или как щяхме да сключим договори с медицински персонал, който да положи медицинска грижа за тях в също такъв период? И какво ще стане, ако дарението бъде извършено без разрешение? Няма да бъде допуснато за разходване в България ли? И какво ще е основанието? А какво ще е обяснението пред дарителя? Или пред другите държави – членки на ЕС?
- Ограничаване на даренията влиза в конфликт с европейското законодателство, материализиращо фундаменталния принцип за свободно движение на капитали. Единствените обосновани ограничения по отношение на движението на капитали като цяло, в това число движението в рамките на Съюза, са посочени в член 65 от ДФЕС. Те включват: i) мерки за предотвратяване на нарушения на националното законодателство (а именно в областта на данъчното облагане и разумния надзор по отношение на финансовите услуги); ii) процедури по деклариране на движението на капитали за статистически или административни цели; и iii) мерки, които са оправдани от съображения, свързани с обществения ред или обществената сигурност. Каква компетентност има Дирекция „Вероизповедания“ относно което и да е от посочените? Отделно от това ограничението е винаги конкретно, когато във връзка с конкретни обстоятелства компетентният орган констатира наличие на някои от предпоставките за ограничение. В случая ограничението се въвежда със закон, по отношение на всички, без оглед на конкретните данни.



- Фактът, че за извършване на дарение се изисква разрешение от Дирекция „Вероизповедания“, сам по себе си опровергава аргументите, свързани с необходимост от национална и обществена сигурност. Дирекция „Вероизповедания“ няма компетентност в тази сфера. Следователно, от гледна точка на сигурността ще е все едно дали Дирекцията ще даде разрешение или не. Разрешителният режим няма да има никакъв ефект спрямо сигурността, но ще има тежки последици за нас.
- Не на последно място, разрешителният режим се явява нова и необоснована административна тежест, която винаги представлява предпоставка за корупционни действия.

#### **5. По отношение на духовните училища:**

Правото на образование и правото на вероизповедание са основни права. Ценността на основното право се изразява и в това, че всеки може да го упражни.

Проектозаконите предвиждат ограничаване на възможността всяко вероизповедание да открива свое училище и да има висше училище, което да издава дипломи. По този начин ограничението се разпростира и върху всеки, който желае да получи образование в наше училище и да получи диплома.

Ние не разбираме логиката на това ограничение. Липсват и мотиви, поради което сме силно затруднени да дадем становище.

Единственото, което можем да направим при това положение, е да заявим категоричното си несъгласие с предложението, в което освен дискриминиращ ефект долавяме и отклонение от базисни демократични принципи.

#### **6. По отношение на внесеня ~~законопроект на 09.05.2018 г. с входящ № 854-01-35~~ от народния представител ИСКРЕН ВАСИЛЕВ ВЕСЕЛИНОВ и група народни представители:**

По своето същество законопроектът възпроизвежда предложенията, внесени в 43-тото Народно събрание на 20. 07.2016 г. с входящ № 654-01-95 от народния представител Волен Н. Сидеров и група народни представители, на 21.07.2016 г. с входящ № 654-01-96 от народния представител Валери С. Симеонов и група народни представители, и на 28.07.2016 г. с вх. № 654-01-99 от народния представител Валери С. Симеонов и група народни представители.

Ние сме взели отношение чрез внесено писмено становище по предложенията, което изцяло поддържаеме. За икономия няма да го възпроизвеждаме, но ще помолим да го съобразите.

В заключение изразяваме надежда, че предложените законопроекти няма да бъдат допуснати до обсъждане поради липса на мотиви, съобразно чл. 28, ал. 2 от ЗНА, евентуално, в случай че бъдат допуснати, очакваме да бъдат взети предвид изложените възражения, аргументи и нови предложения.

Отделно от това, моля да вземете предвид, че в случай че законопроектите бъдат допуснати, ние желаем да участваме в обсъжданията в съответните комисии чрез наши представители, които очакваме да допуснете. Ще ги посочим поименно веднага след като получим от вас известие.

Оставаме на разположение за дискусия по направените от нас предложения.

С уважение:



пастор Румен Борджиев  
Председател на УС на ОЕЦ в България





ПА/НЕ

БЪЛГАРСКА ПАТРИАРШИЯ

СВ. СИНОД

№ 599

09.07.2018 г.

СОФИЯ

Тел.: 987 56 11

ОБЩНО СЪБРАНИЕ № 15  
ВХ № ПГ-837-00-15  
ПОЛУЧЕНО НА 10.07.2018

ДО

~~ГЕНЕРАЛНИ КИРИЛОВ~~  
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯТА ПО  
ПРАВНИ ВЪПРОСИ ПРИ НС  
СОФИЯ

УВАЖАЕМИ Г-Н ПРЕДСЕДАТЕЛ,

Съобщаваме Ви, че Св. Синод на Българската православна църква – Българска Патриаршия в заседанието си на 21.06.2018 г., прот. № 15 – пълен състав, разгледа писмо, вх. № 243/14.05.2018 г., на Красимир Велчев, Председател на Комисията по вероизповеданията и правата на човека, с приложен постъпил Законопроект за изменение и допълнение на Закон за вероизповеданията № 854-01-34, внесен от Цветан Генчев Цветанов, Корнелия Петрова Нинова и Мустафа Сали Карадий, и № 244/14.05.2018 г. с приложен постъпил Законопроект за изменение и допълнение на Закон за вероизповеданията № 854-01-35, внесен от Искрен Василев Веселинов и група народни представители и реши:

Приема текст на Становище на Българската православна църква – Българска Патриаршия относно законопроекти за изменение и допълнение на Закона за вероизповеданията: № 854-01-34 от 04.05.2018 г., и № 854-01-35 от 09.05.2018 г., което приложено Ви изпращаме.

Приложение: по текста.

С уважение,

ГЛ. СЕКРЕТАР НА СВ. СИНОД  
† МЕЛНИШКИ ЕПИСКОП

/ГЕРАСИМ/



## СТАНОВИЩЕ

Относно: законопроекти за изменение и допълнение на Закона за вероизповеданията: № 854-01-34 от 04.05.2018 г., и № 854-01-35 от 09.05.2018 г.

### Предварителна бележка:

Настоящото становище се основава на принципите, върху които се изгражда конституционния, законов и демократичен модел на църковно-държавни отношения, както и на установения от хилядолетия вътрешно-църковен каноничен ред относно неприкосновеността на имуществото на Църквата, особения статус на свещенослужителите, който е гаранция за нейната автономност, свобода на вероизповед и богослужебна практика. Тези принципи са приложени като метод за оценка на внесените законопроекти, респективно на предлагания анализ на отделни разпоредби в тях.

### I. Конституционен статус на вероизповеданията

1. Конституционната уредба на вероизповеданията се съдържа в глава I „Основни начала“ в чл. 13 от Конституцията на Република България (КРБ):  
„Чл.13(1) Вероизповеданията са свободни.  
(2) Религиозните институции са отделени от държава.  
(3) Традиционна религия в Република България е източноправославното вероизповедание.  
(4) Религиозните общности и институции, както и верските убеждения не могат да се използват за политически цели.“ и в глава II „Основни права и задължения на гражданите“:  
Чл. 37. (1) Свободата на съвестта, свободата на мисълта и изборът на вероизповедание и на религиозни или атеистични възгледи са ненакърними. Държавата съдейства за поддържане на търпимост и уважение между вярващите от различните вероизповедания, както и между вярващи и невярващи.  
(2) Свободата на съвестта и на вероизповеданието не може да бъде насочена срещу националната сигурност, обществения ред, народното здраве и морала или срещу правата и свободите на други граждани.“
2. Разпоредбата на чл. 13, ал.1 от КРБ, която прогласява принципа за свобода на вероизповеданията, се намира в гл. I “Основни начала” и е във функционална обусловеност с чл. 37, ал. 1, който осигурява ненакърнимостта на основни права, които са част от комплексното субективно право на вероизповедание и се намира в гл. II “Основни права и задължения на гражданите”.
3. Според диспозитива на Решение № 5 на Конституционния съд от 11 юни 1992 г. по к. д. № 11/92 г. за тълкуване на чл. 13, ал. 1, 2 и чл. 37 от Конституцията  
„Правото на вероизповедание не може да бъде ограничавано по никакъв начин, освен в случаите на чл. 13, ал. 4 и чл. 37, ал. 2 от Конституцията, а именно когато религиозните общности и институции се използват за политически цели или когато свободата на съвестта и вероизповеданието е

насочена срещу националната сигурност, обществения ред, народното здраве и морала или срещу правата и свободите на други граждани. **Посочените ограничителни основания са изчерпателно изброени и не могат да бъдат разширявани или допълвани чрез закон или чрез тълкуване.** Чрез закон могат да бъдат определяни само конкретните механизми за тяхното осъществяване.

Религиозните общности и институции са отделени от държавата. **Недопустима е държавна намеса и държавно администриране на вътрешноорганизационния живот на религиозните общности и институции,** както и в тяхното обществено проявление освен в посочените вече случаи на чл. 13, ал. 4 и чл. 37, ал. 2 от Конституцията“.

4. Пределите на свобода на вероизповеданията се определят от наличието на други ценности, които също са конституционно защитени. Такива ценности са основните права и свободи на гражданите. Тяхната неотменимост е прогласена с чл. 57, ал. 1 от основния закон, като съществува възможност за ограничаване само на някои от тях при предпоставките, съдържащи се в чл. 57, ал. 3 от Конституцията, изрично постановено в **Решение на КС № 12/15. 07. 2003 г., по к. д. № 3/2003 г.** В тази норма е предвидено, че при обявяване на война, на военно или друго извънредно положение, може със закон да бъде временно ограничено упражняването на отделни права на гражданите, с изключение на изчерпателно изброените, едно от които е свободата на вероизповедание по смисъл на чл. 37, т.е. дори в тази хипотеза правото на вероизповедание не може да бъде ограничавано.
5. **Според Решение № 2 от 18 февруари 1998 г. по к. д. № 15/1997 г.:** „семантично думата "вероизповедания" в случая обхваща и персоналия състав на религиозните системи в смисъл на общности; религиозните институции, в частност църквата, са отделни и независими от държавата, а държавата е светска.“

**II. Отменени норми от Конституционния съд с Решение № 5 от 11 юни 1992 г. по к. д. № 11/92 г. от Закона за изповеданията от 1949 (отм.), които следва задължително да се имат като коректив при обсъждане на внесените законопроекти.**

Решението гласи: **“Конституционният съд счита, че относно разпоредбите на чл. 13 и 37 от Конституцията като действащо право в случая намира приложение § 3, ал. 1 във връзка с чл. 5, ал. 2 от Конституцията. Разпоредбите на Закона за изповеданията, които са в противоречие с чл. 13 и 37 от Конституцията, следва да се считат за отменени по силата на непосредственото действие на тези конституционни норми от момента на влизането на Конституцията в сила. Това може да се констатира инцидентно от всеки правоприлагащ орган. Така в пряко противоречие с чл. 13 и 37 от Конституцията са например разпоредбите на чл. 10, 12, 18, 20, 21, 22 и 23 от Закона за изповеданията.“**

6. **Отменените от КС разпоредби са следните:**

- „**Чл. 10.** (Отм. - ДВ, бр. 49 от 1992 г. с РКС № 5) Свещенослужители и длъжностни лица в кое и да е изповедание могат да бъдат само лица, които са български граждани, честни и благонадеждни и не са лишени от права с влязла в законна сила присъда.“
- „**Чл. 12.** (Изм. - Изв., бр. 1 от 1951 г., отм. - ДВ, бр. 49 от 1992 г. с РКС № 5) Свещенослужители, както и всички други служители по ведомствата на изповеданията, които нарушават законите, обществения ред и добрите нрави, или работят против демократическите уредби на държавата, независимо от другата им отговорност, по предложение на директора на изповеданията, могат да бъдат временно отстранени от длъжност или уволнени. Отстраняването от длъжност или уволнението се извършва незабавно от съответното ръководство на изповеданието, щом получи за това предложение от директора на изповеданията. Ако свещенослужителят не бъде отстранен от изповедното ръководство, той се отстранява по административен ред.“
- „**Чл. 18.** (Изм. - Изв., бр. 1 от 1951 г., Отм. - ДВ, бр. 49 от 1992 г. с РКС № 5) Споменаването на върховната държавна власт и нейните органи от изповеданията при разните религиозни служби, обреди и тържества, може да става само по предварително одобрени изрази от Дирекцията на изповеданията при Министерския съвет.“
- „**Чл. 20.** (Отм. - ДВ, бр. 49 от 1992 г. с РКС № 5) Образуването на дружества и организации с религиозно-нравствена цел, както и издаването на печатни произведения за религиозна просвета, се подчиняват на общите закони и на административните разпореждания.  
Възпитанието и организирането на децата и младежта се извършва под особените грижи на държавата и се намира извън кръга на дейност на изповеданията и техните свещенослужители.“
- „**Чл. 22.** (Изм. - Изв., бр. 1 от 1951 г., отм. - ДВ, бр. 49 от 1992 г. с РКС № 5) Изповеданията могат да поддържат връзки с изповедания, учреждения, организации или официални лица, които имат седалището си или местожителството си извън пределите на страната, само с предварително разрешение на директора на изповеданията.“
- „**Чл. 23.** (Отм. - ДВ, бр. 49 от 1992 г. с РКС № 5) Изповеданията или техните поделения (ордени, конгрегации, мисии и пр.), които имат седалище в чужбина, не могат да откриват в Народната република България свои поделения: мисии, ордени, благотворителни и други заведения; заварените такива се закриват в едномесечен срок от влизането в сила на настоящия закон.“

*Всички имуществена на закритите, съгласно предходната алинея, подразделения: мисии, ордени, благотворителни и други заведения, преминават в собственост на държавата срещу справедливо обезщетение. Размерът на обезщетението се определя по реда на чл. 21 от настоящия закон.“*

**Следователно за норми с подобно съдържание във внесените законопроекти съществува сериозен риск да бъдат намерени за противоконституционни.**

**III. Един от основните мотиви и в двата законопроекта е да се осигури прозрачност на източниците и начина на финансиране на вероизповеданията, включително и външното финансиране, т.е. от други държави и юридически лица, което с оглед на международната обстановка и в духа на борбата с тероризма, налага според вносителите пряко ангажиране на държавата, като във връзка с това се предлага държавно субсидиране, включително и за заплати на свещенослужителите.**

**7. Първият основен въпрос, който се поставя във връзка с този основен мотив за предлаганите ЗИД на ЗВ, е дали ще бъдат постигнати целите, които се преследват с тях.**

**Действащият Закон за вероизповеданията/ЗВ/ е един демократичен закон, в съответствие с международните стандарти на универсалните и регионални международни договори - чл. 18, ал. 1 Международния пакт за граждански и политически права МПГП и чл. 9 от Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи /ЕКПЧ/ - безспорно признато и от Конституционния съд на РБ в цитираните по-горе решения. Неговата промяна в тази му част – гарантирането свободата и вътрешно управление на вероизповеданията – носи сериозен риск за нарушаване на основни демократични принципи, като при това и добрите мотиви за законодателни промени, ще се компрометират от само себе си.**

**Рискът от отнасяне на въпроса пред Европейския съд за правата на човека е огромен, като възможните негативни последици за националния правен ред могат да са сериозни.**

**8. Следва да се отбележи, че действащи разпоредби от ЗВ дават възможността да бъде ограничено правото на вероизповедание по смисъла на чл. 8, ал. 1 а именно, когато бъде нарушен чл. 7, ал. 1, според който свободата на вероизповедание не може да бъде насочена срещу националната сигурност, обществения ред, народното здраве и морала или срещу правата и свободите на други лица и ако е нарушено изискването според ал. 2, че религиозните общности и институции, както и верски убеждения, не могат да се използват за политически цели.**

**При тези нарушения всяко заинтересувано лице или прокурорът имат право по исков ред пред СГС да поискат:**

1. спиране на разпространението на дадено печатно произведение;
2. спиране на издателската дейност;
3. ограничаване на публичните изяви;
4. отмяна на регистрацията на учебно, здравно или социално заведение;

5. преустановяване на дейността на юридическото лице за срок до 6 месеца;
6. отмяна на регистрацията на юридическото лице на вероизповеданието.

Изводът е, че държавата е създавала ясни и категорични законови гаранции за защита чрез иск на прокурора или всяко заинтересувано лице по съдебен ред, да иска някои от ограниченията, изброени по-горе и да се стигне дори до отмяна на регистрацията на вероизповедание.

9. Законът за вероизповеданията е устройствен закон, който урежда основни въпроси от правния статус на вероизповеданията и основните принципи на функциониране на модела държава – религиозни институции на основата на принципа на секуларизма.

Борбата с тероризма или други престъпления, насочени срещу конституционния и законов ред в държавите са в предметния обхват на други специални закони.

Например Законът за противодействие на тероризма дава определение за тероризъм в §. 1 от Допълнителните разпоредби и ясно препраща към изброени престъпления от НК - "Тероризъм" е всяко престъпление по чл. 108а, ал. 1 - 4, ал. 6 и 7, чл. 109, ал. 3, чл. 110, ал. 1, предложение шесто и ал. 2, чл. 308, ал. 3, т. 1 и чл. 320, ал. 2 от Наказателния кодекс.

Не може да се използва специалният Закон за вероизповеданията, който е изграден на основата на принципа на свободата на вероизповеданията и отделеността на религиозните институции от държавата и ненамеса на държавата във вътрешния им живот, за да се осъществява правна защита от тероризма. Не бива вековното право на самоуправление на Църквата да става заложник на трудността на държавата да се справи с тези глобални предизвикателства като борбата с тероризма и екстремизма.

Всяка правна система, включително и българската правна система, е предвидила по-високо ниво на строго специализирани средства за защита, каквито са регламентирани в следните закони:

- ЗАКОН ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТЕРОРИЗМА;
- ЗАКОН ЗА МЕРКИТЕ СРЕЩУ ФИНАНСИРАНЕТО НА ТЕРОРИЗМА;
- ЗАКОН ЗА УПРАВЛЕНИЕ И ФУНКЦИОНИРАНЕ НА СИСТЕМАТА ЗА ЗАЩИТА НА НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ;
- ЗАКОН ЗА ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ "НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ";
- ЗАКОН ЗА ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ "РАЗУЗНАВАНЕ";
- ЗАКОН ЗА МЕРКИТЕ СРЕЩУ ИЗПИРАНЕТО НА ПАРИ;
- ЗАКОН ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА ПЛАЩАНИЯТА В БРОЙ.

Тези действащи нормативни актове у нас са съответни на подобните в ЕС и страните от НАТО и са адекватен законов инструментариум за борба с тероризма. Спорно е дали е необходимо този инструментариум да бъде допълван с увеличаване на контролните правомощия на една дирекция в МС „Вероизповедания“, чрез което се цели контрол на даренията и финансите на вероизповедания, което е грубо нарушение и намеса на държавата чрез изпълнителната власт във вътрешния живот на религиозните институции и противоречи на Конституцията.

Основен конститутивен признак на всяко вероизповедание е верското убеждение, което се проверява при регистрацията на съответното вероизповедание чрез описването му в устава и е несъвместимо с понятия като „религиозен радикализъм“ и тероризъм. Ако такива верски убеждения се проявяват в дейността на съответното вероизповедание, има съответните законови средства за противодействие.

**Явленията следва да се назовават с точните понятия, а не да се борава с общо понятие като „религиозен радикализъм“.**

*Опитът в Австрия да бъде приет Закон за исляма, който е отделен от Закони за другите религии, като забраната за финансиране от чужди държави се отнася само до исляма, е силно критикуван. Разпростирането на този принцип върху всички вероизповедания се натъква на още по-големи практически трудности и конфликти с почти всички останали вероизповедания.*

Църквите и вероизповеданията не се водят от принципа на националните държави и гражданство. Някои вероизповедания биха изчезнали, ако не се финансират от Църквата-майка; само при БПЦ - БП този проблем не съществува, което не означава, че Българската православна църква не следва да апелира за запазване на религиозния мир в страната и ненамеса в делата и на останалите изповедания.

Ако държавата иска да санкционира радикалната ислямистка пропаганда, то това трябва да стане с подходящите средства за защита на националната сигурност, без да се засяга правото на свободно изразяване на религиозно мнение или популяризиране на религия. В този смисъл Българската православна църква подчертава своята изконна толерантност към всички вероизповедни общности в България, различни от православната.

10. От съществено значение е наказателно-правната защита в Наказателния кодекс, каквато е осигурена чрез:

„чл. 108, ал. 1 от Наказателния кодекс (проповядване на фашистка или друга антидемократична идеология или насилствено изменение на установения от Конституцията на Р България обществен и държавен строй)“;

„чл. 162, ал. 1 от НК - Който чрез слово, печат или други средства за масова информация, чрез електронни информационни системи или по друг начин проповядва или подбужда към дискриминация, насилие или омраза, основани на раса, народност или етническа принадлежност.....“

ал. 2 който употреби насилие срещу друго или повреди имота му поради неговата раса, народност, етническа принадлежност, религия или политически убеждения.....“

и „ал. 3 Който образува или ръководи организация или група, която си поставя за цел извършването на деяния по ал. 1 и 2 или системно допуска извършването на такива деяния...“

В това отношение, разбира се е от съществено значение чл.108а от НК относно тероризма.

**Нямо по-сериозна защита от уредената в гл. III, раздел II от „Престъпления против изповеданията“ от Особената част на НК и най-вече от чл. 166 от НК:**

**„Който образува политическа организация на религиозна основа или който чрез слово, печат, действие или по друг начин използва църквата или религията за пропаганда против държавната власт или нейните мероприятия, се наказва с лишаване от свобода до три години, ако не подлежи на по-тежко наказание“.**

В случай, че цитираните норми не са достатъчни за да бъдат санкционирани тези опасни обществени явления, те би следвало да се криминализират чрез изменение на НК, за да се носи наказателна отговорност от извършителите ги лица. Следва да се имат предвид и цитираните по-горе норми от НК във връзка с легалната дефиниция за „тероризъм“ която дава Закона за противодействие с тероризма.



ИЗВОД: българското законодателство дава всеобхватна законова защита и съответни мерки и правомощия на специализираните органи – ДАНС, разузнаване, прокуратура, МВР и съд по специалните закони за борба с тероризма, без с това да се променя демократичната законова основа за вероизповеданията, чиито верски убеждения и богослужебна практика изключват такива явления в своята дейност. В случай, че има негативни прояви в дейността на признатите вероизповедания, когато не става дума за престъпления по НК или тероризъм, ЗВ в чл. 8. е предвидил достатъчно средства за защита.

СВЕТИЯТ СИНОД Е КАТЕГОРИЧНО ПРОТИВ ДА СЕ ДАВА ОПРЕДЕЛЕНИЕ В КОИТО И ДА Е ЗАКОН, НА ПОНЯТИЕТО „РЕЛИГИОЗЕН РАДИКАЛИЗЪМ“.

В сравнителен план не ни е известно акт на национално законодателство или международен договор да дава подобна легална дефиниция за „религиозен радикализъм“, каквато се съдържа в един от коментираните законопроекти.

Подобни определения, за които международната общност не е постигнала съгласие по дефинирането им в универсален или регионален международен договор, е повече от опасно да се дефинират в национален закон, още повече, когато става дума за понятия, свързани с вероизповедания. Нещо повече, в дефинирането на такова понятие е водеща позицията на конфесиите и научните достижения на вътрешното право на съответното вероизповедание, които очевидно не могат да си позволят да работят с еkleктика и да достигнат до единно нормативно понятие за „религиозен радикализъм“ за целите на международното и респ. на съответното национално право.

Дори в Конвенцията на Организацията Ислямска конференция за борба срещу международния тероризъм<sup>1</sup> не се споменава понятие „религиозен радикализъм“, а само „джихад“. В нея договарящите се страни ще си сътрудничат в подкрепа на усилията за разграничаване на исляма от новата ислямска мисъл, основана на „джихад“.

11. Сега действащата нормативна уредба е достатъчно ясна при определяне на субсидиите за вероизповеданията и не създава проблеми. Според чл. 35, т. 9 във вр. с чл. 21, ал.3 от ЗВ, Дирекция „Вероизповедания“ прави предложения пред Министерския съвет по проекта на държавния бюджет за разпределението на държавната субсидия, предназначена за регистрираните вероизповедания, и осигурява отчетността.

Светият Синод приветства упражняването на контрол за разходване на получаваната от вероизповеданията държавна субсидия, който е целесъобразен и резонен. Този контрол спрямо държавната субсидия е уреден и сега. Св. Синод държи този модел да бъде запазен.

По смисъла на предлаганите промени, обаче, религиозните институции биват поставени в състояние на свръхзависимост от натоварения със свръхфункции и свръхпълномощия административен

<sup>1</sup> Приета в Уагадугу, Буркина Фасо на 1 юли 1999 г. с депозитар Генералния секретар на Организацията Ислямска конференция.

орган - Дирекция „Вероизповедания“. По наше мнение това е доста силова намеса на държавата във вътрешния живот на вероизповеданията; не коментираме дали това не би създадо предпоставки за вземане на субективни и непрозрачни решения.

12. Сега действащият модел в чл. 28 от ЗВ е адекватният нормотворчески подход и законодателна техника, а именно - разпределението на държавната субсидия за регистрираните вероизповедания да се извършва с годишния закон за държавния бюджет.

По същия начин е и уредбата в чл. 25, ал. 1 от ЗВ, според която държавата може да подпомага и насърчава регистрираните по този закон вероизповедания за осъществяване на тяхната религиозна, социална, образователна и здравна дейност чрез данъчни, кредитно-лихвени, митнически и други финансови и икономически облекчения, при условия и по ред, определен в съответните специални закони. Според ал. 2 на същия член, когато вероизповеданията ползват преференции по ал. 1, годишните им счетоводни отчети подлежат на независим финансов одит при условията, предвидени за юридическите лица с нестопанска цел, определени за осъществяване на общественополезна дейност. В ал. 3 е предвидено, че при констатиране на закононарушения Министерството на финансите уведомява органите на прокуратурата и на Агенцията за държавна финансова инспекция за извършване на проверки и на предвидените в закона действия.

В случай, че се налага промяна в някои от специалните закони, то същата следва да се извърши в съответните закони, а не да се променя ЗВ като се предвижда намеса на контролните финансови органи във вътрешно организационния живот на вероизповеданията чрез проверка на техните финансови отчети, което означава контрол върху имуществото, формиращо се основно чрез дарения и завещания. ~~Чези~~ ~~законен~~ ~~подход~~ ~~е~~ ~~в~~ ~~нарушение~~ ~~на~~ ~~Конституцията~~ ~~и~~ ~~цитираните~~ ~~конституционни~~ ~~решения.~~

13. Православното църковно право се основава на своите църковно-юридически източници от времето на първото хилядолетие. В тези източници, като например в Правила 24 и 25 на Антиохийския събор, всяка отделна Поместна църква се споменава и се признава за субект на она част от общото църковно имущество, която ѝ принадлежи и е добита от нея чрез пожертвувания, наследство, завещание или друг подобен начин. Според правило 24 „справедливо е църковното имущество да бъде пазено за църквата с всяка точност, съвест и вяра във Всевищеца и Съдията Бога, като с него се разпорежда с присъщата му власт и разсъждение епископът, на когото са поверени всички човеци и душите на ония, които се събират в храма...“ Според правило 25: „Епископ нека има власт над църковното имущество, нека разпорежда с него най-предпазливо и със страх Божий...“

От древните канонични извори и техните тълкувания става ясно, че правото на Църквата да притежава имущество има отношение към изпълнението на мисията ѝ на земята като обществена институция с особено предназначение, т. е. това обстоятелство има отношение към богослужението, тъй като е необходимо място, където да се отслужва то. Ако държавата препятства Църквата да употребява църковното имущество съгласно предназначението му, това означава, че се пречи на самото богослужение, т. е. в Църквата има гонение. В този смисъл,

отношението на държавата, по-специално на законодателството и най-вече гражданското, спрямо положението на църковното имущество, е от особена важност.

Отчитайки каноничната практика и традициите на вероизповеданията в България, действащият Закон за вероизповеданията (ЗВ) отразява тази специфика. Това намира място в концепцията за функционалната връзка между субективното право на вероизповедание и правото на вероизповеданията да притежават имущество.

Модерното законодателство определя правото на собственост върху определено имущество и различните имуществени права като част от съдържанието на правото на вероизповедание. В чл. 6 от ЗВ в правото на вероизповедание като сложно, субективно, комплексно право са включени и такива права като: да се установяват и поддържат места за богослужения или религиозни събрания; да се произвеждат, придобиват и използват за богослужебните цели, необходимите материали и предмети за обредите на една религия или вяра; да се събират и получават доброволни финансови и други помощи, и дарения от отделни лица и институции.

**Администрирането и контролът на счетоводството на вероизповеданията и проверка на техните дарения представлява държавно администриране на техния автономен живот, тъй като от своето основаване до днес Църквата формира своето имущество главно чрез дарения. Това са пожертвования на хората към нея и имената на много хора остават неизвестни дори за църковните служители.**

14. Като пример за правилен законодателен подход и действително подпомагане чрез данъчни облекчения в специален закон, така както предвижда чл. 25 от ЗВ, е държавната политика чрез изключване на данъчна тежест при определени сделки на вероизповеданията.

Според чл. 24, ал. 1, т. 9 от Закона за местните данъци и такси (ЗМДТ) се освобождават от данък върху недвижимите имоти храмовете и манастирите, предназначени за богослужебна дейност, заедно с поземлените имоти, върху които са построени - собственост на законно регистрираните вероизповедания в страната, както и молитвените домове заедно с поземлените имоти, върху които са построени - собственост на законно регистрираните вероизповедания в страната.

Освобождават се от данък наследства според същия закон в чл. 2а. имуществото, завещано на Българския червен кръст, законно регистрираните вероизповедания в страната, читалищата и другите юридически лица, които не са търговци, с изключение на организациите с нестопанска цел, определени за извършване на дейност в частна полза.

Според чл. 48, ал. 1, т. 1 б. „ж“ от ЗМДТ се освобождават от данък при придобиване на имущества по дарение и по възмезден начин законно регистрираните вероизповедания в страната за имотите по чл. 24, ал. 1, т. 9.

Според чл. 71а., ал. 1 от ЗМДТ не се събира такса за битови отпадъци за услугите, предоставени на молитвени домове, храмове и манастири, в които се извършва богослужебна дейност от законно регистрираните вероизповедания в страната, заедно с поземлените имоти, върху които са построени.

Изброените примери, показват, че държавата има волята реално да подпомага вероизповеданията чрез съответните преференции, предвидени в специалните закони чрез освобождаване на данъци за дарение и при наследяване, когато става дума за недвижими имоти. Тези сделки са публични поради особения форма за действителност на

сделките за недвижими имоти, за които важат разпоредбите на чл. 18 ЗЗД и вписването им в публичния имотен регистър.

**15. Св. Синод категорично възразява държавен административен орган да събира информация за религиозните убеждения на отделни граждани, чрез задължаване на вероизповеданията да декларират имената на своите дарители.**

Очевидно става дума за дарения за движими имуществва, включително парични суми. В този случай важат правилата на чл. 225, ал. 2 от ЗЗД, според които дарението като договор трябва да стане в писмена форма с нотариална заверка на подписите или чрез предаване, а на ценни книжа според надлежния ред за прехвърлянето им.

Следователно от предмета на дарението зависи дали договорът е формален или неформален, след като има възможност за предаване, т.е. неформално. Когато става дума за разплащания над 10 000 лева ще важат правилата на Закона за ограничаване на плащанията в брой.

**В Православната църква даряването е част от религиозния живот на вярващия. Като част от неговия интимен религиозен живот, даряването, видовете пожертвования, начините за даряване и т.н. се регламентират от учението и вътрешното (канонично) право на Църквата, а не могат да бъдат предмет на регламентиране и контрол от страна на държавата. Даренията в Църквата са дълбоко личен акт. Както посочихме по-горе, според Закона за задълженията и договорите, има възможност дарението да е неформална сделка, така че може да не бъде направена в писмена форма, а в случая не е необходимо и форма за доказване, защото дарителите не желаят да доказват пред Бога или пред трети лица, че са направили дарение.**

**16. Следва да се подкрепи идеята на вносителите да се увеличи държавната субсидия за вероизповеданията, включително и за заплати на свещенослужителите, но това да става, както и досега със Закона за държавния бюджет - целево за строителство и ремонт за храмове и за заплати. Това е по-правилният и конституционособразен модел на субсидиране на религиозните институции. Контролът да се предвиди в съответните специални закони за тази субсидия, при спазване на общото законодателство за контрол за публични средства за всички правни субекти. Смятаме, че в момента действащата разпоредба на чл. 25 от ЗВ е пределно ясна и през тези 15 години от прилагането на закона не ни е известно да се констатиран порочни практики.**

**Св. Синод на БПЦ-ПЦ заявява, че включително и за задграничните епархии начинът на финансиране на църковните общини, регистрирани по съответните национални законодателства следва да бъде чрез Епархията на Западна и Средна Европа и Епархията в САЩ, Канада и Австралия. Финансирането на църковните общини на БПЦ-БП в отделните държави, игнорирайки Епархиите със седалище в Берлин или Ню Йорк би било груба намеса във вътрешния живот на Църквата и несъобразяване с йерархията в БПЦ - БП.**

Необходимо е да се припомни, че не могат да се възлагат на който и да е държавен орган или орган на местната власт „да определя условия и ред“, а още по-малко на Дирекция „Вероизповедания“ при МС, която не е субект на правото и не е орган на власт, а структурно звено в администрацията на МС, без това да е първично уредено в закон. Дори първични обществени отношения не могат да се уреждат в подзаконов

нормативен акт. Условия и ред за каквото и да било не могат да се определят от Дирекция „Вероизповедания“, най-много ред може да се уреди в подзаконов акт, но не и да се възложи преценка по оперативна самостоятелност на администрацията на изпълнителната власт. Такива предложения водят до произвол и са противоконституционни.

- В заключение може да се каже, че
- За някои от преследваните от законодателя цели вече съществуват нормативни решения в други действащи закони;
  - За постигането на друга група цели може да се мисли чрез изменения на други действащи закони;
  - Трета група цели, особено такива, които индиректно представляват ограничаване на правото на свободно изповядване на религия, не могат да бъдат постигнати, без съответните нормативни решения да бъдат обявени за противоконституционни.

Общото мнение на Светия Синод на БПЦ - БП е, че в една спокойна и задълбочена дискусия може да бъдат отделени онези добри цели на законодателя, за които да се намерят подходящите нормативни решения в общата нормативна рамка на страната.

Опитът от почти двайсетгодишния политически инспириран разкол в Българската православна църква доказва, че всяка намеса на държавата във вътрешните дела на Църквата, води до тежки последствия както за Църквата, така и за самата държава. Историческият опит показва също така, че винаги когато държавата се е опитвала да упражни контрол върху дейността на Църквата или да моделира вътрешно-църковния живот по своите светски критерии, това е завършвало с неуспех. Православната църква е институция с двухилядолетна история, основана от Самия Господ Исус Христос. Редували са се периоди на гонения от страна на държавата с периоди на мирно съвместно съществуване.

Историята доказва, че демократичните отношения между държавата и Църквата при взаимно уважение и при гарантиране правата на самоуправление на Църквата са гарант за националната сигурност в България. Такива отношения бяха успешно установени и гарантирани чрез действащия Закон за вероизповеданията. БПЦ е доказала, че представлява основен фактор на стабилността и националната сигурност в България, както и вековна опора за българския народ, дори в периодите когато държава не е имало.

Изхождайки от всичко това, смятаме, че предлаганите промени в ЗВ, са противоречиви и чрез тях не се постига целения резултат, нуждаят се от сериозна преосмисляне, включително и от тяхната необходимост, за да не поставят под съмнение установеното добро сътрудничество на демократична основа между държава и Църква.

Приложение: анализ на отделни нормативни предложения

**Анализ на конкретните предложения (параграфи) по двата  
законопроекта въз основа на принципните положения в основното  
изложение**

**17. По № 854-01-34 от 04. 05. 2018 г., внесен от народните представители Цветан Генчев Цветанов, Корнелия Петрова Нинова и Мустафа Сали Карадайъ:**

**17.1. По §. 2** относно допълнение на чл. 7, ал. 2 забраната за използването за политически цели да се отнася за средните и висшите духовни училища следва да бъде подкрепена, но това изискване по принцип се съдържа и в съответните специални закони, така че е без значение дали ще се допълни разпоредбата в този смисъл (вж. напр. Чл.3, чл. 4, чл. 22, т.3 и т.4, чл. 56, ал. 1, т. 4 от Закона за висшето образование, чл. 11, ал.; чл.11, ал. 1 и 2 от Закона за предучилищното и училищно образование).

**17.2. По §. 3** относно допълнението с две нови ал. 3 и 4 на чл. 11 относно възможността вероизповеданията да правят предложения, мнения, становища по проекти за закони и административни актове са абсолютно излишни, защото вероизповеданията имат това право и сега. Това право им е гарантирано по Закона за нормативните актове(вж. чл. 18а и чл. 18б и гл. II и гл. III и особено чл. 26, ал. 1 и 2) и Правилника за организация и дейността на Народното събрание.

**17.3. По §. 4 предложението предизвиква резерви, тъй като с него се предлага** в Уставите да се допълни „начини на финансиране и разходване на средства, управление и разпореждане с имущество“. Следва да се има предвид, че това е съдържанието на чл. 22 от ЗВ, според който разпореждането с имуществото на вероизповеданията се урежда според техните устави. Тези въпроси са от автономията на вътрешноорганизационния живот на вероизповеданията. Действащите разпоредби на чл. 17, т. 7 във вр. с чл. 22 от ЗВ е достатъчна гаранция за публичност.

**17.4. По §.5.** относно създаването на нов чл. 20а, следва да се отбележи, че систематичното му място не е в глава „Имущество и финанси“, тъй като засяга регистрационния режим и полъване на ръководни органи на вероизповеданията, т.е. засяга правния статус на вероизповеданията като юридически лица. По тези съображения систематичното място на предлагания чл. 20а е в глава Трета „Регистрация“. Този параграф решава проблеми, които възникват в съдебната практика поради невъзможността да се изберат органи в някои вероизповедание. При систематическо и телеологическо тълкуване на предлаганата разпоредба става ясно, че засяга само вероизповеданията, които подлежат на регистрационен режим. Категорично следва да се възрази за предвидената възможност за предварително уведомяване на Дирекция „Вероизповедания“ към МС относно провеждането на избор за нови органи, защото това е въпрос на автономното управление на вероизповеданията и е противоконституционна разпоредбата в тази ѝ част. Уведомителният режим може да се отнася относно публичност, но на вече избрани органи

на вероизповеданието. Освен това, липсва регламент, който да урежда подходяща санкция, при условие, че не се осъществи избор на нови ръководни органи в указаните срокове.

17.5. По §.6. относно създаването на нови ал. 4-20 във връзка с предоставянето на държавна субсидия, включително и за заплати на свещенството, важи казаното по-горе принципно становище за съответната адекватна конституционосъобразена уредба в специалните закони.

Категорично се възразява на Светия Синод да се представят финансови отчети на вероизповеданията. Такъв, нормативно установен контрол е имало през тоталитарния, авторитарен и богуненавистен режим от 1949 до 1990 г. Повторното му установяване би било белег за наличие на аналогични тенденции в съвременната българска държава.

Така уреден, въпросът за държавна субсидия не определя справедлив и обективен критерий за разпределението ѝ. По данни на последното преброяване, извършено през 2011г., населението на България е 7 364 570. От тях 4 374 135 са православни, 577 139 са мохамедани, 48 945 са католици, 64 476 са протестанти, 706 са юдеи, 1715 са армено - грегорианци, 9 023 - друго изповедание, 272 264 сочат, че нямат вероизповедание и 409 898 сочат, че не се самоопределят. Видно от броя на населението на Р. България държавна субсидия ще получат само православните и мохамеданите. Православните от 2001г. до 2011 г. са намалели от 6 552 751 на 4 374 135, както и мохамеданите от 966 978 на 577 139.

В §14 от Преходните и заключителни разпоредби е посочено, че държавната субсидия за 2018 г. за всяко вероизповедание се определя съгласно чл. 21 ал.5 при размер на 10 лв. за едно самоопределило се лице. Това означава, че мохамеданите ще получат пълния размер на дължащата им се субсидия – т.е. 577 139 лв. При 4 374 135 милиона православни, ако няма прагът от 15 000 000 лева, както се предлага в проекта на народните представители Цв. Петанов, К. Нинова и Карадайъ, на тях биха им се полагали 43 741 350 лева (четиридесет и три милиона седемстотин четиридесет и една хиляди и триста и петдесет лева). Следователно съобразно числеността си православните ще получат много по - малко от мохамеданите.

Затова следва да се приеме друг, принципен начин на разпределение на субсидията, който да е пропорционален на членовете на вероизповеданията. Предоставените 15 000 000 лева, имайки предвид броя на свещениците и служителите в БПЦ, ще стигнат, и то не напълно, единствено за заплатите, като се съобрази начинът, по който ще се разпределя текущата субсидия.

В §. 14 от Преходните и заключителни разпоредби е посочено как ще се определя държавната субсидия за 2018 г., а как ще се определя след това не е понятно, нито се дават гаранции за изплащането на заплатите на свещенослужителите и служителите по трудово правоотношение в религиозните институции. Затова следва да се възприеме принципа на пропорционалност на разпределение на субсидията съобразно членската маса, като не се определя горна граница, тъй като всяка година бюджетът ще има различни възможности за дотиране на вероизповеданията.

Извод: Според Св. Синод на БПЦ-БП предвиждането на прагове в конкретни суми не е добър законодателен подход, а следва да има

обективни критерии, така както е предложено в законопроекта на н. пр. Искрен Веселинов и група народни представители.

Извън това, поддържахме принципното си становище, че това следва да става чрез Закона за държавния бюджет и е препоръчително да бъде спазен принципът на недискриминация на вероизповеданията.

Относно разпоредбите, отнасящи се до контрол върху счетоводствата на вероизповеданията следва да се има предвид, казаното по-горе в принципната ни позиция, т. е. ограничаване на контрола само относно държавната субсидия.

17.6. По §.7 по предложеното допълнение с две нови алинеи 2 и 3 в чл. 24 относно правното положение на гробищните паркове, следва да се има предвид, че в настоящото НС беше внесен Законопроект, който да урежда за пръв път на законово равнище материята за гробища, гробищни паркове, погребалната дейност, но законопроектът беше изтеглен за усъвършенстване, така че тези въпроси следва да се синхронизират с предстоящото обсъждане на законопроекта. Повече от препоръчително е по подобен законопроект да се проведе обществено обсъждане преди внасянето му в НС, защото материята за гробища, гробищни паркове, погребения засяга всеки човек, а сложността и обществената значимост на тази категория обществени отношения може да провокира сериозни обществени реакции.

17.7. По §.8. относно изцяло новото съдържание на предложението чл. 28, който урежда на законово равнище статуса на даренията на вероизповеданията, следва да се обърне внимание, че е изцяло концептуално объркан и следва да се има предвид казаното по-горе в принципните съображения, тъй като опасенията за получаване на дарения от чужди държави и юридически лица, включително и партии, може да се контролира във връзка с борбата с тероризма от специализираните органи, а не да се достига до законодателни предложения, които са противоконституционни, като например да се информира Дирекция „Вероизповедания“ за всяко дарение от местно физическо или юридическо лице, и то при условия и ред, определени от Дирекция „Вероизповедания“. Православните църкви съществуват основно от дарения, което означава, че имуществото ще се сведе до колапс и ликвидиране на църквата, ако името на всеки дарител се съобщава на изпълнителната власт. Това е груба намеса във вътрешните дела на Църквата и по-конкретно засяга вътрешно-организационния живот, който се отнася до начина на благодарност от страна на вярващите към Бога чрез пожертвования и дарения.

Светият Синод категорично възразява срещу подобно вмешателство в автономията на Църквата.

Тези нови регламенти няма да осъществят регулацията, която целят. Посоченото в ал. 2 на чл. 28, че не могат да се даряват средства за възнаграждения на персонал не затваря възможността за стимулиране на едно вероизповедание чрез дарение за осъществяване на много други негови дейности, свързани с благотворителност, разпространение на религиозни публикации, образование, социална дейност и др. Могат да се даряват и вещи, които са извън така определените „средства“ в ал. 2 на



чл.28, които впоследствие да се превръщат в пари. Например тази норма може да бъде заобиколена чрез превеждане на сумата на българско физическо или юридическо лице или чрез създаването на българско търговско дружество в правна организационна форма на ЕООД или ЕАД от страна на чужди юридически лица и физически лица, а това няма как да бъде забранено.

Формулировката в новата ал. 2 на чл. 28 - че не могат да се даряват средства от чужди държави и лица за възнаграждения на персонал, е абсурдна. С норма на специален закон не може да се забрани на чужда държава или лице да прави дарение, тъй като няма как да се санкционира подобно поведение, още повече че касае публичноправни отношения. По-логична е следната редакция: „Забранява се приемането на дарения от регистрирани по този закон вероизповедания, които имат произход от чужда държава“, както и да се предвиди санкция за конфискация на подобно дарение, което бъде прието от вероизповедание, регистрирано на територията на Република България. Без предвидена санкция тази норма е мъртва. В ал. 3 на чл. 28 е предвидено даренията да се извършват от чужди държави и чужди физически или юридически лица след предварително разрешение от Дирекция „Вероизповедания“ на МС. Кой следва да иска разрешението – чуждата държава съгласно този специален закон?!!! Ограничението за приемане на дарения би могло да важи само до чужди държави, а за юридическите и физически лица, важи, казаното по-горе в принципното ни становище.

Както е известно на обществеността, нормите, забраняващи закупуването на недвижима собственост от чуждестранни лица след приемането на Конституцията от 1991 г. беше заобиколена чрез създаването от страна на чужденци и чуждестранни ЮЛ на ЕООД-та по българското право, които купуваха недвижима собственост. Всеки един чужд гражданин или чуждестранно юридическо лице може да учреди или да участва в учредяването на юридическо лице по българското право. Следва да се има предвид и членството ни в ЕС, в който основни политики са – за свободно движение на хора и капитали.

В този смисъл, ако целта на закона е да се преустанови дотирането на вероизповеданията от чужбина, тя въобще няма да бъде постигната, тъй като регламентът предполага много възможности за заобикалянето му.

**17.8. По §.9. във връзка с предложеното ново съдържание на чл. 29, който се отнася до правното положение на свещенослужителите и предложените критерии за възнаграждения, по принцип следва да бъде подкрепена, но ако се стигне до промени, уредбата може да бъде усъвършенствана с конкретни предложения във връзка с натрупали се проблеми в съдебната практика.**

При регламентиран механизъм за определяне на субсидията в §.14 само за 2018 г. и при условие, че тя не може да бъде повече от 15 000 000 лв. на вероизповедание с оглед предвиденото в §.6 изменение с новата ал.5 на чл.21 от ЗВ, то не е понятно по какъв начин се обвързва така предвидения максимален размер на субсидията с определения размер на заплати на свещенослужителите и наетите лица по трудово и служебно правоотношение. Този регламент не дава гаранциите, афиширани в изменената ал.1 на чл. 29 с §.9, в която е посочено, че: „Максималните размери на основните месечни заплати, които се изплащат от държавната

субсидия на персонала, с изключение на заплатите на лицата в ръководните органи на вероизповеданията, не могат да надвишават: 1. Средната месечна заплата за педагогически специалист за свещенослужителите; 2. Средномесечната заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в обществения сектор, съобразно данни от Националния статистически институт - за служителите в религиозните институции."

**Във връзка с предложеното съдържание на ал. 2 относно изискването за българско гражданство на свещенослужителите, следва да се припомни, че подобна норма вече е обявена от КС като противоконституционна по отн. ЗИ.**

**Това предложение би довело до ограничаване на правото на митрополитите да ръкополагат свещенослужители въз основа на критериите на вътрешното (канонично) право на Църквата и би представлявало груба намеса на държавата във вътрешните дела на вероизповеданията. Ръкоположението на свещенослужител не може да бъде обвързано с гражданство, тъй като Църквата не е основана на национален, а на съборен принцип. В каноничното право на Църквата не съществуват национални църкви, а автокефални църкви. Категорично това изискване не може да бъде приложено и за епархиите на БПЦ-БП, чиито диоцез се разпростира извън границите на България.**

**18. По ЗИД на ЗВ с № ~~854~~ 01-35 от 09. 05. 2018 г. от Искрен Василев Веселинов и група народни представители.** Във връзка с този законопроект ще изразим становище само относно тези изменения и допълнения, които не са с подобен предмет на вече посочените в законопроекта, внесен от Цв. Цветанов, К. Нинова и Карадайъ.

**18.1. По §. 2.** относно допълнение на чл. 5 с нова ал. 4 със следното съдържание **„правото на вероизповедание не може да бъде упражнявано с политически цели“ не е необходимо**, тъй като такава норма съществува в чл. 13, ал. 4 от Конституцията, която има пряко приложение, а и същата норма е възпроизведена в чл. 7, ал. 2, което обхваща и правото на вероизповедание. За понятията в чл.13 от Конституцията има задължително тълкуване на Конституцията от КС в Решението № 5 от 1992 г. задължителното тълкуване е възпроизведено в Допълнителните разпоредби на ЗВ.

**18.2. По §. 3** относно изменения и допълнения в чл. 6 и по-конкретно на съответните места да се добави „при условия и реда по този закон“ намираме за излишно, тъй като това съдържание е подразбиращото се. Това е единственият специален закон, който урежда статуса на вероизповеданията, така че няма друг закон, за да стане обръкване. **Категорично ~~възражаваме~~ срещу изменението на т. 10 в чл. 6 по изказаните по-горе съображения против въвеждането на понятието „религиозен радикализъм“.** В този случай ал. 3, която се предлага е излишна, поради това, че това е съдържанието на сегашната ал. 3 та чл.7. (Съобр. с т. 6 от настоящото становище относно отн. чл. 22 от ЗИ като противоконституционен.)

**18.3. По §.4.** относно изменение на чл.7 ал. 2, с което се предвижда след думата „институции“ да се добави: „духовните училища от системата на предучилищното и училищното образование и висшите духовни училища,

религиозните празници, ритуалите и събранията на вероизповеданието“ е обосновано с оглед нарастващата тенденция да се използват, включително и училищата за реализиране на определени политики. Следва да се има предвид, че често духовници са канени да правят водосвети и молебени на събития, които могат да бъдат тълкувани като политически, т.е. смятаме, че не е необходимо това изброяване, а е достатъчна конституционната забрана в чл.13, ал.3 и действащия чл. 7, ал. 2 на ЗВ.

За училищата и висшите духовни училища има подобни разпоредби в съответните специални закони (По този параграф вж. аргументите ни в т.17.1 по-горе).

Що се отнася до предвиденото изменение на ал. 3 от чл.7 в смисъл, че : „Ученията, вътрешната организация, проповедите, символите и обредността на вероизповеданията не могат да противоречат на българското законодателство.“ Следва да се има предвид, че норма с подобно съдържание от отменения Закон за изповеданията е обявена за противоконституционна – вж. по-горе чл. 20, ал.1 от ЗИ/отм./, цитирана в т. 6 от настоящото становище. Тази императивна правна норма е лишена от смисъл, тъй като в българското законодателство липсва уредба, включваща ученията, вътрешната организация, проповедите, символите и обредността на вероизповеданията. Така изброени, те не се включват в предметния обхват на светското законодателство, поради което и не могат да му противоречат.

Предвиденото изменение на ал. 5 от чл. 7, с новата т. 3, както и новите алинеи 7-8, свързани с ограничаването на персоналия състав на изповеданията и този на ръководните им органи, е противоконституционно. Хората са членове на БПЦ и другите вероизповедания, без значение на тяхната националност, политическа принадлежност, управленските им функции, имотно състояние и пр.

Обръщаме внимание, че норма с подобно съдържание на ал. 8, според която „Участието на чужденци в проповеди, в дейности на набиране на средства, или в други дейности на религиозната общност или институция се осъществява след предварително съгласуване с Дирекция „Вероизповедание“ на Министерския съвет“ е отменена като противоконституционна - вж. чл. 22 от отм. ЗИ, цитиран в т. 6 от настоящото становище.

**18.4. По §.5.** относно създаването на нов чл. 7а. Приемането на подобна разпоредба е ~~неприемлива~~ в този и вид. Всяка от алинеите следва да се прецени с принципното ни становище по-горе. Една част от нормите на новосъздадения чл.7а са противоконституционни, а друга част преповтарят вече съществуващи регламенти в българското законодателство.

Като цяло за чл. 7а съответно се отнася принципната ни позиция и възражения, изложена в т. 8 и 9 от настоящото становище.

**18.5. По §.6.** следва да се имат предвид изказани съображения ~~по отношение~~ съответните параграфи, които се отразяват систематично в тази разпоредба.

**18.6. По §.7.** - Промяната в чл. 11 ал. 2, с която накрая се добавя: „а за проповедите и във всички останали случаи се използва задължително официалния български език“. Този законов текст ще създаде ~~непосредствено~~ проблем за съвместното служение с представителите на поместните православни църкви и на междуцърковните отношения. Богослужението и проповедта не могат да бъдат разграничавани, защото са обусловени.

Богослужбен език в БПС - БП е църковнославянският. В България има представителства и храмове на чужди православни църкви, където богослужения, проповеди и прочие се извършват на съответния език - гръцки, румънски, руски език.

**18.7. По §.8.** Изменението на чл.12 със създаването на ал. 2, в която е предвидено, че : „Не се допуска извършването на публични религиозни обреди в сграда или нейно помещение, които не са предназначени за извършване на религиозна дейност“ влиза в пряка колизия със свободата на вероизразяването, гарантирана с нормата на чл. 6 ал. 2 от Конституцията, както и с нормата на чл. 2 ал. 1 от ЗВ, даваща легално определение на правото на вероизповедание. Тази норма автоматично поставя забрана за осъществяване на частни и обществени богослужения, които се осъществяват по покана от православните християни, както в домовете им, така и в публични сгради. Що се отнася до нормата на новосъздадената ал.3 на чл.12, то тя принадлежи към тези безжизнени норми, неподвиждащи подходяща санкция, и предоставящи възможност за злоупотреба с власт. Като такава се характеризира и новата ал.4, която е досегашната ал. 2 на чл. 12 с добавката, че: „В тези случаи вероизповеданията не могат да използват технически средства или звукови устройства, служещи за увеличаване на силата на звука, освен при провеждане на обществени прояви, празници и чествания.“

**18.8. По §. 10 - §. 14** относно Глава трета „Регистрация. Заличаване на регистрация.“, с която концептуално си променят условията за придобиване на статут на юридическо лице от религиозна общност.

**Св. Синод подкрепя по принцип промените, които се предлагат с измененията в тази глава.**

Положително е предложението за минимален брой лица, които изповядват съответната религия, необходими за регистрацията на религиозната общност като юридическо лице.

Относно чл.14 а, ал.1, изказваме съмнение дали минималният праг от 300 физически лица е целесъобразен. Установената от 25 години демократична форма на управление в България създаде изключително благоприятни условия за разпространение на нови конфесии. С всяка измината година броя на регистрираните нови конфесии в България расте и в момента са много над 100. За сведение към 2008 г. в Австрия е имало признати 13 вероизповедания, в Кралство Белгия - 6, в Румъния -18.

**Затова създаването на статут на религиозна институция следва да бъде много строго и точно регламентирано, поради което в тази част подкрепяме идеята за съществена промяна в ЗВ.**

Вероизповедания в някои от европейските държави се регистрират, ако отговарят на няколко критерия – липса на заплаха на здравето и благоденствието на гражданите, дълбоки исторически корени в съответната страна, огромен брой членска маса (например в Румъния 0.1% от населението на страната - тоест около 22 000) и други критерии. В тази насока Народното събрание на Република България е осъществило законодателно проучване през 2008 г. на тема „Правен статут на религиозните общности“. Данните от проучването могат да бъдат изключително полезни за усъвършенстване на действащата правна уредба на режима на регистрация.

Важно е да се предвиди и адекватна законодателна уредба, свързана с развиване на религиозна дейност от групи, които избягват регистрацията като се обявяват за обединения, създаващи културни, информационни, екологични, методически центрове и други, чрез които получават пряк достъп до училища и други публични институции. В тази връзка считаме, че следва да се регламентират ефективни механизми за санкции на дейности на такива групи, свързани с малтретиране, сексуални злоупотреби, противозаконно задържане, робство, насърчаване на агресивно поведение или пропагандиране на расистки идеологии, данъчни измами, незаконно прехвърляне на капитали, трафик на оръжия или наркотици, нарушаване на трудови закони, незаконно практикуване на медицина, манипулация на личността с религиозни цели и др. В този смисъл следва да се съблюдава препоръка 1178 / 1992 на Парламентарната асамблея на Съвета на Европа по въпросите на сектите и новите религиозни движения.

В чл.14 б, ал. 1 е предвидено към заявлението за вписване като абсолютно процесуално основание наличието на експертно становище от Дирекция „Вероизповедания“ към МС, за да бъде вписана религиозната общност като вероизповедание. Следва да се има предвид, че по сега действащия режим, предвиден в чл. 16 от ЗВ съдът преценява дали да поиска такова експертно становище или не. Аргументът е, че от разрешителен режим от страна на МС за възникване на юридическото лице на вероизповеданията по ЗИ от 1949 г. се преминава към нормативно-контролната система за възникване на юридическите лица на вероизповеданията чрез съдебна регистрация по сега действащия ЗВ. Предлаганият подход за задължително предварително експертно становище следва да бъде подкрепен, поради необходимостта от експертиза за същността на съответно верско убеждение.

Относно съдържанието на ал. 5 на чл. 14а по повод обжалването на мълчаливия отказ на дирекция „Вероизповедания“ по реда на АПК, следва да се има предвид, че досега регистърното производство е уредено по реда на ГПК пред СГС. Следва в този случай да се възприеме моделът на обжалване на отказа на Агенцията по вписвания при търговската регистрация пред съответния окръжен съд по реда на ГПК, за да не се раздвоява реда за вписване и обжалване при отказ по два различни режима – регистърно производство като вид охранително производство и административно производство по обжалване на отказите по един преюдициален въпрос, какъвто е мълчаливият отказ относно издаването на експертно становище.

**18.9. По §. 15.** относно новия чл. 20а поставя принципен въпрос, дали чрез съдържанието на тази разпоредба ще се проверят сега вписаните вероизповедания и ще се прекратят, защото всички няма да отговарят на новите изисквания на чл.16, тъй като са вписани по досегашния ред. На този въпрос вносителите следва да отговорят.

Следва да се съобразят принципните ни възражение във връзка с съответното препращане относно новото съдържание на чл. 7 и нов чл. 7а., като по този въпрос поддържаеме принципното си становище по т. 8 и т. 9 по-горе от настоящото изложение, а и вече изказани съображения по настоящия законопроект.

**18.10.** По §. 16 категорично е възражението ни относно съдържанието на новата ал. 2 на чл. 22 за деклариране на банковите сметки на религиозните институции пред Сметната палата. Съдържанието на тази норма е грубо погазване на конституцията и груба намеса в отделените от държавата религиозни институции. Това в тоталитарния режим не се е случвало спрямо Църквата и другите вероизповедания. Специалните закони при строго определени предпоставки и органи със специална компетентност могат да искат банкови сметки и тяхното разкриване.

**18.11.** По §. 18. относно чл. 26 относно забраната за участие в чуждестранно търговско дружество или юридическо лице е с проблемно съдържание, доколкото участието в тях е въпрос на съответното национално законодателство и такъв контрол е трудно осъществим. Търговското право е универсално. По българския ТЗ такива ограничения за чужди граждани и юридически лица не съществуват.

**18.12.** По §. 19 относно солидарната отговорност за нарушение по този закон на вероизповеданията и юридическите лица с нестопанска цел категорично възразяваме, тъй като такава правна конструкция в правото не съществува – да се носи изобщо солидарна отговорност за нарушения на закон. Солидарната отговорност е институт на гражданското право и се носи по силата на закона при поети общи имуществени задължения – вж. чл. 121 от ЗЗД.

**18.13.** По §. 20 предвиждащ изменение на чл. 28 във връзка с предоставяне на държавна субсидия на вероизповеданията. Св. Синод подкрепя принципно това законодателно предложение. Въвежда се много по справедлив и обективен критерии за субсидия на вероизповеданията, както и за контрола върху начина на разходването ѝ в сравнение с другия законопроект, но не се регламентира точно, че този контрол трябва да обхваща единствено средствата от публичноправен произход. Следва да се съобрази и принципът за недискриминация.

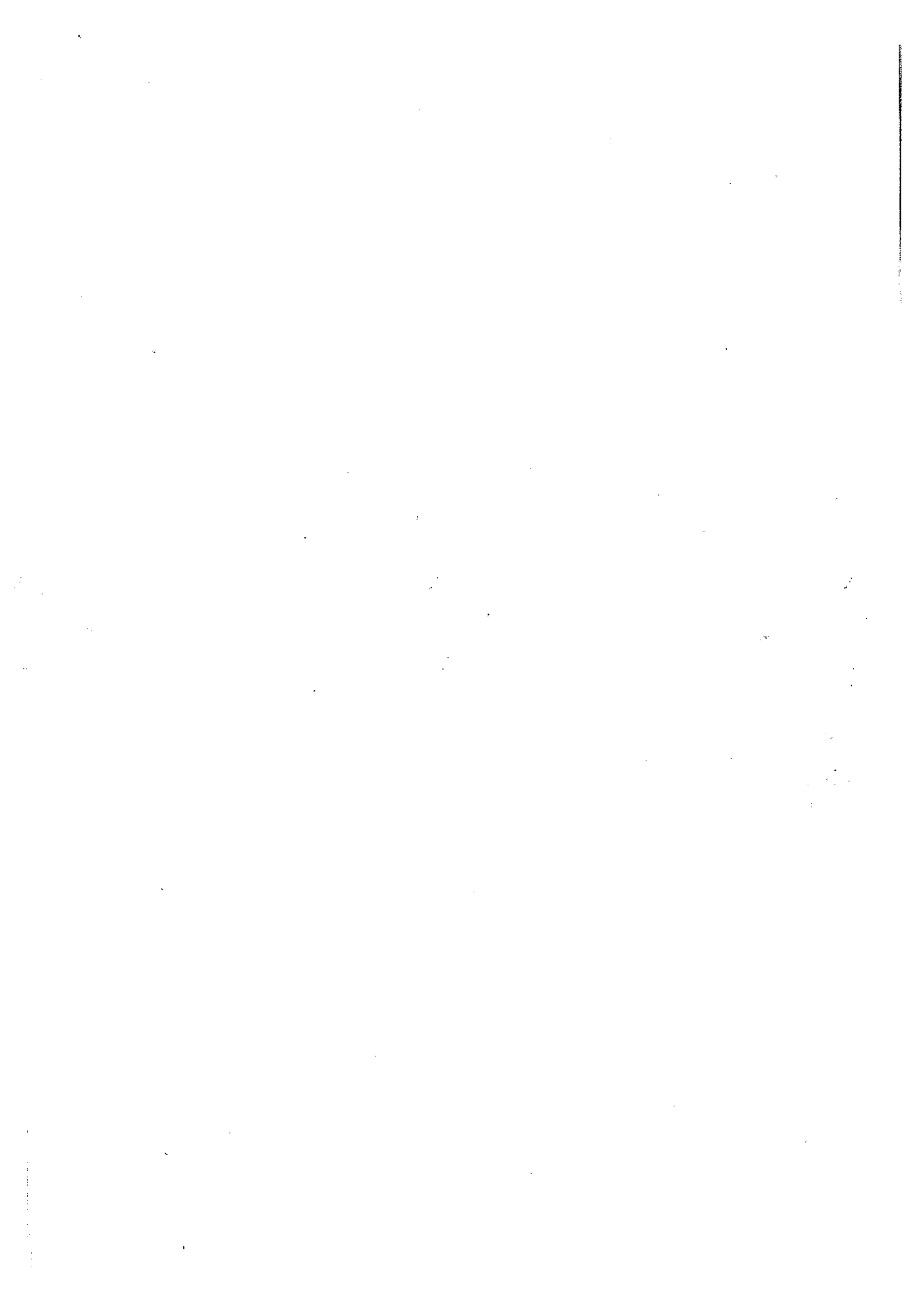
**18.14.** По §. 21 категорично е възражението ни по новите членове 28а и чл. 28б, съответно относно разпоредби, които са в грубо нарушение на Конституцията по съображения, изложени по-горе в т. I – III от настоящото становище и във връзка със съображения, изказани съответно по другия законопроект.

**18.15.** По §. 22 Подкрепяме по принцип разпоредбата на чл. 29, но без допълнението по ал. 2 относно изискването за българско гражданство на свещенослужителите и служители във вероизповеданията, като в този случай следва да се имат предвид отменените текстове от КС и съображенията ни, изказани по-горе във връзка с подобна разпоредба в другия законопроект.

**18.16.** По §. 24 във връзка с изменението на чл. 35 предлагаме отпадане на т. 2 и т. 10 и 11 по изложените съображения по-горе, че изпълнителната

власт не може да осъществява контрол изобщо върху отделените от държавата вероизповедания. Дирекция „Вероизповедания“ може да осъществява контрол за спазването на закона, така, както е предвидено в т. 1 на този §.

**18.17. По §. 26.** относно легалните дефиниции в Допълнителните разпоредби. Извън категоричното ни възражение относно дефиницията за „религиозен радикализъм, е неприемливо и легалното дефиниране на понятието „политизация на вероизповедание“. Повече от ясна е както конституционната норма на чл.13, ал. 4 - *Религиозните общности и институции, както и верските убеждения не могат да се използват за политически цели.*“, така и действащите норми от ЗВ относно забраната за използване на вероизповеданията за политически цели, което е достатъчно общо формулирано, за да включва всичко, което се отнася до тази категория обществени отношения. Всяко изчерпателно изброяване в едно определение крие рискове от стеснително тълкуване. Следва да се има предвид съответно и Определение №1 на Конституционния съд от 17 март 2015 г. по к. д. 1 от 2015 г.





# Придружително писмо

**До:**

Народно събрание  
Председател на НС  
Комисия по вероизповеданията и правата на човека (водеща)  
Комисия по бюджет и финанси (участваща)  
Комисия по образованието и науката (участваща)  
Парламентарни групи: БСП, ГЕРБ, ДПС, Обединени патриоти

**Копие:**

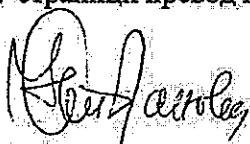
Министър-председател на РБ  
Омбудсман  
Президент на Републиката

Дата: 11 юни 2018 г.

**Относно:** Меморандум на Alliance Defending Freedom с мнение по Законопроекти за изменение и допълнение на Закон за вероизповеданията с вносител БСП, ГЕРБ и ДПС и Обединени патриоти (сигнатури съответно № 854-01-34/04.05.2018 г. и № 854-01-35/09.05.2018 г.)

В допълнение към протестна Декларация от 28.05.2018 г., заведена в Народното събрание с вх. № ПГ-839-00-65/28.05.2018 г., с настоящото прилагаме Меморандум с мнение относно посочените законопроекти за изменение и допълнение на Закон за вероизповеданията на Alliance Defending Freedom (Алианс за защита на свободата) – международна неправителствена организация с над 3000 асоциирани адвокати, защитаващи основните човешки права. Документът съдържа оригиналния текст на английски и 7 страници превод на български език.

С уважение:



адв. Невена Стефанова  
Свобода за всеки  
[www.svobodazavseki.com](http://www.svobodazavseki.com)

Адрес за кореспонденция:  
гр. София, бул. „Цар Борис III“,  
№ 163, ет. 6, ап. 33  
Тел. за контакт: +359 887 993 452

ADF INTERNATIONAL (Лого)

(Превод от английски език. Виж придружаващия оригинален текст.)

От: Пол Колмън, Изпълнителен директор и Старши съветник

До: Народно събрание на България

Дата: 1 Юни 2018 г.

Относно: ~~Законопроекти № 854-01-34/04.05.2018 и № 854-01-35/09.05.2018~~

#### **(А) Въведение**

1. ADF International е международна правна организация, която защитава религиозната свобода пред национални и международни институции. В Алианса участват повече от 3000 адвокати, посветени на защитата на основните права на човека, като организацията е участвала в над 500 дела пред национални и международни форуми, включително пред Европейски съд по правата на човека и Междумериканския съд по правата на човека. ADF International е предоставял също експертни становища пред няколко национални парламента, както и пред Европейския парламент и Конгреса на Съединените щати. Наред с притежавания консултативен статут в рамките на ИКОСОС в ООН (с регистрирано наименование „Алианс за защита на свободата“), ADF International има акредитация от Европейската комисия и Европейския парламент и от Организацията на американските държави и е участник в Платформата за основните права на Агенцията на ЕС за основните права и в Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа.

2. Както е обяснено в този меморандум, Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ) и други международни и регионални организации за правата на човека последователно са признали необходимостта църквите и религиозните организации да действат свободно, без намеса на държавата. Тази основна свобода, залегнала в член 9 и 11 от Европейската конвенция за правата на човека („Конвенцията“), е необходима за правилното функциониране на религиозните институции и дори на самата демокрация.<sup>1</sup>

3. Национално законодателство, което не отговаря на високите стандарти на ЕСПЧ за свободата на религията, води до нарушения на Европейската конвенция за правата на човека и други международни инструменти за правата на човека.

#### **(Б) Основният характер на свободата на религията**

4. Свободата на мисълта, съвестта и религията е основно човешко право, закрепено не само в член 9 на Конвенцията, но също така и в много други основополагащи

<sup>1</sup> *Holy Synod of the Bulgarian Orthodox Church and Others (Metropolitan Inokentiy) v. Bulgaria*, Application nos. 412/03 and 35677/04, judgment of 22 January 2009, § 119.

международни и регионални договори за правата на човека и незадължителни документи,<sup>2</sup> включително член 18 от Всеобщата декларация за правата на човека (1948 г.), член 18 от Международния пакт за граждански и политически права (1966 г.) и член 10 от Хартата на основните права на Европейския съюз (2000 г.).

5. ЕСПЧ е въздигнал правата, гарантирани от член 9, като един от крайъгълните камъни на демократичното общество и един от най-важните елементи, които изграждат идентичността на вярващите и тяхната концепция за живота.<sup>3</sup> Следователно, член 9 се отнася до основополагащо човешко право, закрепено в Европейската конвенция.<sup>4</sup> Всъщност, от всички определени в Конвенцията права, член 9 е най-малко ограничителен.<sup>5</sup> Също така, Комитетът по правата на човека на ООН е заявил, че свободата на мисълта, съвестта и религията е „абсолютно“ и „широкообхватно“ право от „фундаментален характер“; такова, чието действие държавите участнички не могат да преустановяват или подценяват дори по време на извънредно положение, в съответствие с член 4.2 от МПГПП.<sup>6</sup>

6. В двата договора на ООН и в Европейската конвенция за правата на човека, правото на свобода на религията включва свободата на всеки да има или да приема религия или убеждения по свой избор, както и свободата индивидуално или колективно, публично или в частен кръг, да изповядва своята религия или убеждения чрез богослужение, спазване на ритуали, практикуване и преподаване.

7. Освен това, както е развито в съдебната практика на ЕСПЧ, свободата на религия не се ограничава само до отделната личност, но обхваща и колективното измерение на религиозните общности и сдружения.<sup>7</sup> Действително, както е пояснено от ЕСПЧ, без защитата на религиозните общности, всяка защита за физическите лица, включени в тези общности, бива застрашена.<sup>8</sup>

#### **(В) Църковна автономия и държавен неутралитет**

8. Съдебната практика на ЕСПЧ и редица международни документи за правата на човека сочат ясно, че в същността на свободата на религия е концепцията за църковна независимост и неутралитет от страна на държавата – което позволява на църквите и

<sup>2</sup> Например, Декларацията на ООН за премахване на всички форми на нетолерантност и дискриминация въз основа на религия или убеждения от 1981 г.; Резолюцията на ООН за премахване на всички форми на религиозна нетърпимост от 1993 г.; Заключителният документ на виенската среща на СССЕ от 1989 г., Принцип 16.

<sup>3</sup> See *Kokkinakis v. Greece*, Application no. 14307/88, 25 May 1993, § 31.

<sup>4</sup> See *Vojnity v. Hungary*, Application no. 29617/07, judgment of 12 February 2013, § 36.

<sup>5</sup> See Carolyn Evans, *Freedom of Religion Under the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, 2001, p. 137. Евънс също така посочва, че когато Конвенцията е писана, окончателният вариант на член 9, ал. 2 е в най-тесен смисъл от предлаганите разпоредби (тоест, с най-слаби ограничения – б. ред.).

<sup>6</sup> HRC, General Comment No 22: The Right to Freedom of Thought, Conscience and Religion (1993).

<sup>7</sup> See Julian Rivers, *The Law of Organized Religions*, Oxford University Press, 2010, pp.50-71.

<sup>8</sup> See *infra* paras 9-14.

религиозните организации да имат пълен контрол над своите вътрешни процеси и да бъдат свободни от държавна намеса.

9. Така например, през 1988 г. Парламентарната асамблея на Съвета на Европа (ПАСЕ) състави обширен списък от препоръки относно състоянието на църквите и свободата на религия в Източна Европа, много от които засягат правото на църковна автономия.<sup>9</sup>

10. В годината след приемането на резолюцията на ПАСЕ Организацията за сигурност и Сътрудничество в Европа (ОССЕ) проведе своята трета среща на високо равнище във Виена, Австрия. Заклучителният документ от Виена (1989) посвети редица параграфи на свободата на религия и за пореден път зачете църковната независимост като ключов компонент на тази свобода. Принцип 16.4 гласи:

За да се гарантира свободата на индивида да изповядва и практикува религия или убеждения, държавите участнички ще ... зачитат правото на тези религиозни общности свободно да създават и поддържат достъпни места за богослужение или събиране, да се организират според собствената си йерархична и институционална структура, да подбират, назначават и заменят своя персонал съобразно своите съответни изисквания и стандарти, както и съобразно всяко свободно прието споразумение между тях и тяхната държава, да търсят и получават доброволна финансова и друг вид помощ.

11. През 2004 г. ОССЕ заедно с Венецианската комисия изготви „Насоки за преглед на законодателството, свързано с религия или убеждения“.<sup>10</sup> В раздел 2(F)(1) от Насоките се казва: „Не е позволена намеса във вътрешните религиозни въпроси чрез преценка по същество на църковните структури, налагане на бюрократични изисквания или ограничения относно назначенията на свещенослужители и други подобни“. Съвсем наскоро ОССЕ потвърди тези основополагащи принципи в своите Насоки относно юридическата правосубектност на религиозните или верски общности от 2014 г. Въз основа на критериите на ОССЕ, Насоките постановяват следното:

Трябва да се отбележи, че автономното съществуване на религиозните или верски общности е необходимо условие за плурализма в едно демократично общество и е въпрос, който стои в сърцевината на защитата, която свободата на религия или убеждения предлага. Това пряко засяга не само организацията на тези общности като такива, но и ефективното упражняване на правото на свобода на религия от всички техни активни членове. Когато организационният живот на общността не е защитен чрез свободата на

<sup>9</sup> Препоръка 1086 (1988 г.) относно положението на църквата и свободата на религия в Източна Европа. Например, Препоръка 10 (i) насочва вниманието към „правото на религиозните сдружения на необезпокоявано съществуване и признаване пред закона“, а 10 (iii) призова към предоставяне „правото на свободен избор на църковни служители и органи без външна намеса.“

<sup>10</sup> Organization for Security and Co-operation in Europe, Guidelines for Review of Legislation Pertaining to Religion or Belief (28 Sept. 2004).

религия или убежденията, всички други аспекти на свободата на религия на индивида стават уязвими.<sup>11</sup>

12. По подобен начин Европейският съюз е признал изключителната защита, която се изисква в правото на ЕС за църквите и частните организации с етос, основан на религиозна принадлежност или убеждения в правото на ЕС.<sup>12</sup> ЕС е заявил също, че ще осъди „законодателство, което предвижда дискриминационно третиране на лица или групи, принадлежащи към различни религии и вяра, както и дискриминационното прилагане спрямо тези лица и групи на привидно неутрално законодателство.“<sup>13</sup>

### (Г) Съдебна практика по ЕКПЧ

13. През последните петнадесет години Европейският съд по правата на човека е разглеждал редица случаи, в центъра на които стои въпросът за църковната независимост и неутралитета на държавата. В началото на 2000 г., в основополагащото дело *Хасан и Чауш срещу България*, ЕСПЧ приема, че държавата неправомерно се е намесила във вътрешния живот на мюсюлманската общност чрез отстраняването на г-н Хасан като Главен мюфтия на българските мюсюлмани. В решението си ЕСПЧ прави няколко изключителни бележки, свързани с естеството на член 9:

Съдът повтаря, че религиозните общности традиционно навсякъде съществуват под формата на организирани структури. В тях се съблюдават правила, които често за последователите имат божествен произход. Религиозните церемонии имат собствен смисъл и сакрална стойност за вярващите, когато са ръководени от служители, овластени за това в съответствие с тези правила. Личността на религиозните служители несъмнено е от значение за всеки член на общността. Участието в живота на общността следователно представлява изповядване на дадената религия, защитено от чл. 9 на Конвенцията.

Когато става дума за организацията на религиозната общност, член 9 от Конвенцията трябва да се тълкува в светлината на член 11, който защитава живота в сдружението срещу произволна държавна намеса. Видяна по този начин, за вярващите свободата на религията включва очакването, че на общността ще бъде позволено да функционира спокойно, свободно от произволна намеса на държавата. Наистина, автономното съществуване на религиозните общности е необходимо за плурализма в едно демократично общество и по този начин е въпрос, касаещ самата сърцевина на защитата, която е дадена от член 9. Това пряко засяга не само организацията на тази общност като такава, но и ефективното упражняване на правото на свобода на религията от всички нейни активни членове. Когато

<sup>11</sup> Organization for Security and Co-operation in Europe, Guidelines on the Legal Personality of Religious or Belief Communities (2014), para. 18.

<sup>12</sup> See section 4(2), Council Directive 2000/78/EC.

<sup>13</sup> EU Guidelines on the promotion and protection of freedom of religion or belief, FOREIGN AFFAIRS Council meeting, Luxembourg, 24 June 2013, section 6.

организационният живот на общността не е защитен чрез чл. 9 от Конвенцията, всички други аспекти на свободата на религия на индивида стават уязвими.<sup>14</sup>

14. ЕСПЧ заявява, че „[ф]актите, показващи неизпълнението от страна на властите на изискването да останат неутрални при упражняване на правомощията си в тази област, трябва да доведат до заключението, че държавата се намесва в свободата на вяващите да изповядват тяхната религия по смисъла на член 9 от Конвенцията“.<sup>15</sup> В съответствие с това ЕСПЧ приема, че държавата отговорно е нарушила член 9 от Конвенцията. Решението на Съда по делото *Хасан и Чауш* развива съществено допълнителните принципи за неутралитет от страна на държавата и за църковна независимост, които в последствие биват препотвърдени в следващи съдебни решения.

15. В делото на *Митрополитската църква на Бесарабия и други срещу Молдова*, ЕСПЧ постановява, че държавата не може да се намесва във вътрешните дела на църквата, дори и това да е с цел гарантиране на здравословни и мирни взаимоотношения между последователите и духовенството. По този начин, всякакви предприети от държавата мерки, които облагодетелстват определен водач или принуждават религиозната общност да бъде поставена, против волята ѝ, под единно ръководство, представляват нарушение на свободата на религията.<sup>16</sup> Молдова е отказала да признае и да регистрира църквата жалбоподател, защото тя не е била свързана с Руската православна църква. ЕСПЧ постановява, че държавата има позитивното задължение да осигури правна защита на църквата, като в същото време следва да защити църковната автономия.<sup>17</sup> Позовавайки се на делото *Хасан и Чауш*, Съдът подчертава, че автономното съществуване на религиозните общности е необходимо условие за плурализма в едно демократично общество и поради това този въпрос е в основата на защитата по член 9.<sup>18</sup> Освен това е прието, че „задължението на дадена държава за неутралитет и безпристрастност, така както е определено в съдебна практика, е несъвместимо с каквото и да е правомощие от страна на държавата да преценява легитимността на религиозните вявания“.<sup>19</sup>

16. Наскоро, в случая на *Светия Синод на Българската православна църква (Митрополит Инокентий) и други срещу България* ЕСПЧ потвърди този довод и правилно прие, че ако църковната автономия не е защитена, всички други аспекти на свобода на религия на индивида ще станат уязвими.<sup>20</sup> В случая на *Светия Синод* Съдът разглежда един вътрешен конфликт относно лидерството на конкуриращия се Синод, проявил се вследствие на разкола. Българското правителство – в стремежа си да сложи

<sup>14</sup> *Hasan & Chaush v. Bulgaria*, Application no. 30985/96, judgment of 26 October 2000, § 62.

<sup>15</sup> *Id.*, at § 78.

<sup>16</sup> *Metropolitan Church of Bessarabia and Others v. Moldova*, Application no. 45701/99, judgment of 13 December 2001, § 117.

<sup>17</sup> *Id.*, at § 118.

<sup>18</sup> *Ibid.*

<sup>19</sup> *Id.*, at § 123.

<sup>20</sup> *Holy Synod*, § 103.

край на конфликта и да запази религиозното единство в страната, където преобладава Православието – изготвя нов закон за вероизповеданията, който по същество лишава алтернативния Синод от неговата правосубектност и автоматично регистрира мнозинството от Синода на Максим като единствената законна православна църква в България.

17. Макар да е прието от ЕСПЧ, че да се търси мирното съвместно съществуване на членовете на Българската православна църква е законосъобразна цел, това не може да се направи чрез намеса във вътрешните работи на самата църква: „От това следва, че единството на Българската православна църква, макар и въпрос от първостепенно значение за нейните последователи и вярващи, и за българското общество като цяло, не може да оправдае действията на държавата за налагане на такова единство чрез сила в една дълбоко разединена религиозна общност“.<sup>21</sup>

18. Следователно, към религиозните общности могат да бъдат отнесени следните принципи от съдебната практика на ЕСПЧ:

- Свободата на религията е основно право – тя е „една от основите на демократичното общество“ и „един от най-съществените елементи, които определят идентичността на вярващите и концепцията им за живота“.<sup>22</sup>
- Член 9 е колективно право – то може да бъде упражнявано „съвместно с други лица, публично, и в кръга на лица от същата вяра“. Нещо повече, „участието в живота на общността е проява на индивидуалната вяра, защитена от член 9 от Конвенцията“<sup>23</sup> и „църковно или религиозно тяло може ... да упражнява от името на своите последователи правата, гарантирани в член 9 от Конвенцията“.<sup>24</sup>
- Член 9 изисква държавите да улесняват „автономното съществуване на религиозните общности“.<sup>25</sup>
- Гарантирането на свободата на мисълта, съвестта и религията по член 9 предполага „неутралитет и безпристрастност“ от страна на държавата.<sup>26</sup>
- Член 9 изисква религиозните общности да бъдат свободни от „произволна държава намеса“.<sup>27</sup>
- Всяко ограничение по член 9 трябва да отговаря на „неотложна обществена нужда“ и да бъде „пропорционално на преследваната правомерна цел“.<sup>28</sup>

<sup>21</sup> *Id.*, at § 149.

<sup>22</sup> *Kokkinakis v. Greece*, App. no. 14307/88, 25 May 1993, at para 31.

<sup>23</sup> *Hasan & Chaush*, § 62.

<sup>24</sup> See *Kokkinakis* at § 31, *Cha'are Shalom Ve Tsedek v. France*, App. No. 27417/95, 27 June 2000, at para 72 and *Metropolitan Church of Bessarabia a.o. v. Moldova* App. no. 45701/99 13 December 2001 at para 118.

<sup>25</sup> *Hasan & Chaush* at §62.

<sup>26</sup> *Metropolitan Church of Bessarabia* §123.

<sup>27</sup> *Hasan & Chaush* § 62.

<sup>28</sup> *Serif v. Greece*, App. no. 38178/97, 14 December 1999, at para 49.

- С оглед на важността на правата, залегнали в член 9 от Конвенцията, разликата в третирането ще бъде съвместима с Конвенцията само ако съществуват „много сериозни причини“.<sup>29</sup>
- Аналогично, член 11 е „основно право в едно демократично общество и ... една от основите на едно такова общество“.<sup>30</sup>
- Правото на сдружаване е „неразделна част от правото, закрепено в член 11. Нещо повече, „начинът, по който националните законодателства уреждат това право и неговото практическо приложение от властите разкриват състоянието на демокрацията в съответната страна“.<sup>31</sup>
- Свободата на сдружаване е „особено важна за хората от малцинствата“. Всъщност, „създаването на сдружение за изразяване и поддържане на неговата идентичност може да бъде средство за подпомагане на малцинството да запази и отстоява своите права“.<sup>32</sup>
- Изключенията от правилото за свобода на сдружаването трябва да се тълкуват стриктно и само убедителни и непреодолими причини могат да оправдаят каквито и да е ограничения.<sup>33</sup>

19. Неспазването на тези принципи ще доведе до нарушения на Европейската Конвенция за правата на човека.

<sup>29</sup> See *Vojnity* § 36.

<sup>30</sup> *Djavit An v. Turkey*, App. no. 20652/92, 20 February 2003, at para 56.

<sup>31</sup> *Sidiropoulos v. Greece* (57/1997/841/1047), 10 July 1998 at para 40.

<sup>32</sup> *Gorzelik and Others v. Poland*, App. no. 44158/98, 17 February 2004 at para 93.

<sup>33</sup> *Magyar Keresztény Mennonita Egyház and Others v. Hungary*, Application nos. 70945/11, 23611/12, 26998/12, 41150/12, 41155/12, 41463/12, 41553/12, 54977/12 and 56581/12, judgment of 8 April 2014, § 84.





ADF INTERNATIONAL

**From:** Paul Coleman, Executive Director, Senior Counsel  
**To:** National Assembly of Bulgaria  
**Date:** 1 June 2018  
**Re:** Draft Bills № 854-01-34/04.05.2018 and № 854-01-35/09.05.2018

---

**(a) Introduction**

1. ADF International is a global legal organization that advocates for religious freedom before national and international institutions. As a legal alliance of more than 3,000 lawyers dedicated to the protection of fundamental human rights, it has been involved in over 500 cases before national and international forums, including the European Court of Human Rights and Inter American Court of Human Rights. ADF International has also provided expert testimony before several national parliaments, as well as the European Parliament and the United States Congress. As well as having ECOSOC consultative status with the United Nations (registered name "Alliance Defending Freedom"), ADF International has accreditation with the European Commission and Parliament, the Organization of American States, and is a participant in the FRA Fundamental Rights Platform and the Organization for Security and Co-operation in Europe.
2. As this memorandum explains, the European Court of Human Rights ("ECtHR") and other international and regional human rights bodies have consistently recognized the need for churches and religious organizations to operate freely without State intervention. This essential freedom, enshrined in Articles 9 and 11 of the European Convention on Human Rights ("the Convention") is necessary for the proper functioning of religious institutions and even democracy itself.<sup>1</sup>
3. National legislation that falls foul of the ECtHR's high standards on freedom of religion will result in violations of the European Convention on Human Rights and other international human rights instruments.

**(b) The Fundamental Nature of Freedom of Religion**

4. Freedom of thought, conscience and religion is a fundamental human right not only enshrined in Article 9 of Convention, but also in many other seminal international and

---

<sup>1</sup> *Holy Synod of the Bulgarian Orthodox Church and Others (Metropolitan Inokentiy) v. Bulgaria*, Application nos. 412/03 and 35677/04, judgment of 22 January 2009, § 119.

*Une alliance consacrée à la défense juridique de la liberté*

Vienna | Brussels | Geneva | Strasbourg | New York | Washington D.C. | Mexico City

Landesgerichtstraße 16210

1010 Vienna, Austria

Phone: +43 1 904 95 55 | Fax: +43 1 904 95 54

ADFinternational.org

regional human rights treaties and non-binding documents,<sup>2</sup> including Article 18 of the Universal Declaration of Human Rights (1948), Article 18 of the International Covenant on Civil and Political Rights (1966) and Article 10 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union (2000).

5. The ECtHR has elevated the rights guaranteed by Article 9 as being one of the cornerstones of a democratic society and one of the vital elements that make up the identity of believers and their conception of life.<sup>3</sup> Accordingly, Article 9 has taken the position of a substantive right under the European Convention.<sup>4</sup> Indeed, of all the qualified rights in the Convention, Article 9 is the least qualified.<sup>5</sup> Similarly, the United Nations Human Rights Committee has stated that freedom of thought, conscience and religion is a "profound" and "far reaching" right of a "fundamental character"; one which State Parties may not suspend or derogate from even in times of public emergency pursuant to Article 4.2 of the ICCPR.<sup>6</sup>
6. In both United Nations treaties and the European Convention on Human Rights, the right to freedom of religion includes the freedom to have or to adopt a religion or belief of one's choice, and freedom, either individually or in community with others and in public or private, to manifest one's religion or belief in worship, observance, practice and teaching.
7. Moreover, as developed within the jurisprudence of the ECtHR, freedom of religion is not limited to individuals but also extends collectively to religious communities and associations.<sup>7</sup> Indeed, as explained by the ECtHR, without the protection for religious communities, any protection for the individuals who comprise those communities becomes threatened.<sup>8</sup>

### (c) Church Autonomy and State Neutrality

8. The case-law of the ECtHR and a number of international human rights documents make clear that the heart of freedom of religion is the concept of church autonomy and state neutrality – allowing churches and religious organizations to have full control over their internal processes and to be free from State intervention.
9. For example, in 1988 the Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE) produced an extensive list of recommendations on the situation of churches and

---

<sup>2</sup> For example, the UN Declaration on the Elimination of All Forms of Intolerance and of Discrimination Based on Religion or Belief 1981; UN Resolution on the Elimination of all forms of religious intolerance 1993; OSCE Vienna Concluding Document 1989, Principle 16.

<sup>3</sup> See *Kokkinakis v. Greece*, Application no. 14307/88, 25 May 1993, § 31.

<sup>4</sup> See *Vojnity v. Hungary*, Application no. 29617/07, judgment of 12 February 2013, § 36.

<sup>5</sup> See Carolyn Evans, *Freedom of Religion Under the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, 2001, p. 137. Evans also points out that when the Convention was being written, the final draft of Article 9(2) was the narrowest of the proposed articles.

<sup>6</sup> HRC, General Comment No 22: The Right to Freedom of Thought, Conscience and Religion (1993).

<sup>7</sup> See Julian Rivers, *The Law of Organized Religions*, Oxford University Press, 2010, pp.50-71.

<sup>8</sup> See *infra* paras 9-14.

freedom of religion in Eastern Europe, many of which touched upon the right of church autonomy.<sup>9</sup>

10. In the year following the PACE resolution, the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) held its third summit in Vienna, Austria. The Vienna Concluding Document (1989) dedicated a number of paragraphs to freedom of religion, and once again respect for church autonomy was a key component of this freedom. Principle 16.4 states:

In order to ensure the freedom of the individual to profess and practise religion or belief, the participating States will ... respect the right of these religious communities to establish and maintain freely accessible places of worship or assembly, organize themselves according to their own hierarchical and institutional structure, select, appoint and replace their personnel in accordance with their respective requirements and standards as well as with any freely accepted arrangement between them and their State, solicit and receive voluntary financial and other contributions.

11. In 2004 the OSCE together with the Venice Commission produced "Guidelines for Review of Legislation Pertaining to Religion or Belief."<sup>10</sup> In section 2(F)(1) the guidelines state: "Intervention in internal religious affairs by engaging in substantive review of ecclesiastical structures, imposing bureaucratic review or restraints with respect to religious appointments, and the like, should not be allowed." Most recently, the OSCE has reaffirmed these foundational principles in its 2014 Guidelines on the Legal Personality of Religious or Belief Communities. Based on OSCE Commitments, the guidelines provide that:

It must be noted that the autonomous existence of religious or belief communities is indispensable for pluralism in a democratic society and is an issue that lies at the very heart of the protection that the freedom of religion or belief affords. It directly concerns not only the organization of these communities as such, but also the effective enjoyment of the right to freedom of religion by all their active members. When the organizational life of the community is not protected by the freedom of religion or belief, all other aspects of the individual's freedom of religion become vulnerable.<sup>11</sup>

12. Similarly, the European Union has recognized the unique protections required for churches and private organizations that have an ethos based on religion or belief in EU law.<sup>12</sup> The EU has also stated that it will condemn "legislation that provides for discriminatory treatment of persons or groups belonging to different religions and

---

<sup>9</sup> Recommendation 1086 (1988) on the situation of the Church and freedom of religion in Eastern Europe. For example, recommendation 10(i) referred to "the right of religious associations to unhindered existence and recognition under the law" and 10(iii) called for the provision of "the right to free election of church officers and bodies without interference."

<sup>10</sup> Organization for Security and Co-operation in Europe, Guidelines for Review of Legislation Pertaining to Religion or Belief (28 Sept. 2004).

<sup>11</sup> Organization for Security and Co-operation in Europe, Guidelines on the Legal Personality of Religious or Belief Communities (2014), para. 18.

<sup>12</sup> See section 4(2), Council Directive 2000/78/EC.

beliefs, as well as the discriminatory application to such persons and groups of nominally neutral legislation.”<sup>13</sup>

**(d) ECtHR Jurisprudence**

13. In the last fifteen years, the European Court of Human Rights has heard a number of cases that centre on the issue of church autonomy and state neutrality. Beginning in 2000, in the seminal case of *Hasan and Chaush v. Bulgaria*, the ECtHR held that the State had wrongfully interfered with the internal life of the Muslim community by removing Mr. Hasan as Chief Mufti of the Bulgarian Muslims. In its judgment, the ECtHR made several striking observations regarding the nature of Article 9:

The Court recalls that religious communities traditionally and universally exist in the form of organized structures. They abide by rules which are often seen by followers as being of divine origin. Religious ceremonies have their meaning and sacred value for the believers if they have been conducted by ministers empowered for that purpose in compliance with these rules. The personality of the religious ministers is undoubtedly of importance to every member of the community. Participation in the life of the community is thus a manifestation of one's religion, protected by Article 9 of the Convention.

Where the organisation of the religious community is at issue, Article 9 of the Convention must be interpreted in the light of Article 11, which safeguards associative life against unjustified State interference. Seen in this perspective, the believers' right to freedom of religion encompasses the expectation that the community will be allowed to function peacefully, free from arbitrary State intervention. Indeed, the autonomous existence of religious communities is indispensable for pluralism in a democratic society and is thus an issue at the very heart of the protection which Article 9 affords. It directly concerns not only the organisation of the community as such but also the effective enjoyment of the right to freedom of religion by all its active members. Were the organisational life of the community not protected by Article 9 of the Convention, all other aspects of the individual's freedom of religion would become vulnerable.<sup>14</sup>

14. The ECtHR went on to state that, “[F]acts demonstrating a failure by the authorities to remain neutral in the exercise of their powers in this domain must lead to the conclusion that the State interfered with the believers' freedom to manifest their religion within the meaning of Article 9 of the Convention.”<sup>15</sup> Accordingly, the ECtHR held that the respondent State had violated Article 9 of the Convention. The Court's decision in *Hasan and Chaush* significantly developed the complementary principles of State neutrality and church autonomy and has since been reinforced in later decisions.

---

<sup>13</sup> EU Guidelines on the promotion and protection of freedom of religion or belief, FOREIGN AFFAIRS Council meeting, Luxembourg, 24 June 2013, section 6.

<sup>14</sup> *Hasan & Chaush v. Bulgaria*, Application no. 30985/96, judgment of 26 October 2000, § 62.

<sup>15</sup> *Id.*, at § 78.

15. In *Metropolitan Church of Bessarabia and Others v. Moldova*, the ECtHR ruled that the State could not interfere with the internal workings of a church even to ensure healthy and peaceful relationships among the adherents and clergy. Thus, any State measures that favour a particular leader or compel the religious community to be placed, against its will, under a single leadership, constitute an infringement of freedom of religion.<sup>16</sup> Moldova refused to recognize and register the applicant church because it was not connected to the Russian Orthodox Church. The ECtHR held that the State had a positive obligation to ensure judicial protection of the Church while at the same time protecting the Church's autonomy.<sup>17</sup> Citing *Hasan and Chaush*, the Court emphasized that the autonomous existence of religious communities is indispensable for pluralism in a democratic society and is thus an issue at the very centre of Article 9 protections.<sup>18</sup> Moreover, it was held that "a State's duty of neutrality and impartiality, as defined in its case-law, is incompatible with any power on the State's part to assess the legitimacy of religious beliefs."<sup>19</sup>
16. Recently, in the case of *Holy Synod of the Orthodox Church (Metropolitan Inokentiy) and Others v. Bulgaria*, the ECtHR reaffirmed this reasoning and correctly posited that if church autonomy was not protected, all other aspects of an individual's freedom of religion would become vulnerable.<sup>20</sup> In the *Holy Synod* case, the Court dealt with an internal dispute regarding leadership with a competing Synod developing out of the schism. The Bulgarian government – seeking to end the dispute and maintain religious unity in the predominately Orthodox country – drafted a new religions law which in essence stripped the alternative Synod of its legal personality and automatically registered the majority of the Synod of Maxim as the only lawful Orthodox Church in Bulgaria.
17. While the ECtHR held that it was a legitimate aim to seek the peaceful co-existence of members of the Bulgarian Orthodox Church, it could not do so by interfering with the internal workings of the church itself: "It follows that the unity of the Bulgarian Orthodox Church, while it is a matter of the utmost importance for its adherents and believers and for Bulgarian society in general, cannot justify State action imposing such unity by force in a deeply divided religious community."<sup>21</sup>
18. The following principles can therefore be taken from the ECtHR's jurisprudence on religious communities:
- Freedom of religion is a fundamental right – it is "one of the foundations of a democratic society" and is "one of the most vital elements that go to make up the identity of believers and their conception of life."<sup>22</sup>

---

<sup>16</sup> *Metropolitan Church of Bessarabia and Others v. Moldova*, Application no. 45701/99, judgment of 13 December 2001, § 117.

<sup>17</sup> *Id.*, at § 118.

<sup>18</sup> *Ibid.*

<sup>19</sup> *Id.*, at § 123.

<sup>20</sup> *Holy Synod*, § 103.

<sup>21</sup> *Id.*, at § 149.

<sup>22</sup> *Kokkinakis v. Greece*, App. no. 14307/88, 25 May 1993, at para 31.

- Article 9 is a collective right – it can be exercised “in community with others, in public, and within the circle of those whose faith one shares.” Moreover, “participation in the life of the community is a manifestation of one’s religion, protected by Article 9 of the Convention”<sup>23</sup> and “an ecclesiastical or religious body may ... exercise on behalf of its adherents the rights guaranteed by Article 9 of the Convention.”<sup>24</sup>
- Article 9 requires states to facilitate the “autonomous existence of religious communities.”<sup>25</sup>
- Guaranteeing freedom of thought, conscience and religion under Article 9 assumes State “neutrality and impartiality.”<sup>26</sup>
- Article 9 demands that religious communities be free from “arbitrary State intervention.”<sup>27</sup>
- Any restrictions on Article 9 must correspond to a “pressing social need” and must be “proportionate to the legitimate aim pursued.”<sup>28</sup>
- In light of the importance of the rights enshrined in Article 9 of the Convention, a difference in treatment will only be compatible with the Convention if “very weighty reasons” exist.<sup>29</sup>
- Article 11 is similarly “a fundamental right in a democratic society and ... is one of the foundations of such a society.”<sup>30</sup>
- The right to form associations is “an inherent part of the right set forth in Article 11.” Moreover, “the way in which national legislation enshrines this freedom and its practical application by the authorities reveal the state of democracy in the country concerned.”<sup>31</sup>
- Freedom of association is “particularly important for persons belonging to minorities.” Indeed, “forming an association in order to express and promote its identity may be instrumental in helping a minority to preserve and uphold its rights.”<sup>32</sup>
- Exceptions to the rule of freedom of association are to be construed strictly and only convincing and compelling reasons can justify any restrictions.<sup>33</sup>

<sup>23</sup> *Hasan & Chaush*, § 62.

<sup>24</sup> See *Kokkinakis* at § 31, *Cha'are Shalom Ve Tsedek v. France*, App. No. 27417/95, 27 June 2000, at para 72 and *Metropolitan Church of Bessarabia a.o. v. Moldova* App. no. 45701/99 13 December 2001 at para 118.

<sup>25</sup> *Hasan & Chaush* at §62.

<sup>26</sup> *Metropolitan Church of Bessarabia* §123.

<sup>27</sup> *Hasan & Chaush* § 62.

<sup>28</sup> *Serif v. Greece*, App. no. 38178/97, 14 December 1999, at para 49.

<sup>29</sup> See *Vojnity* § 36.

<sup>30</sup> *Djavit An v. Turkey*, App. no. 20652/92, 20 February 2003, at para 56.

<sup>31</sup> *Sidiropoulos v. Greece* (57/1997/841/1047), 10 July 1998 at para 40.

<sup>32</sup> *Gorzelik and Others v. Poland*, App. no. 44158/98, 17 February 2004 at para 93.

<sup>33</sup> *Magyar Keresztény Mennonita Egyház and Others v. Hungary*, Application nos. 70945/11, 23611/12, 26998/12, 41150/12, 41155/12, 41463/12, 41553/12, 54977/12 and 56581/12, judgment of 8 April 2014, § 84.

19. Failure to comply with these principles will lead to violations of the European Convention on Human Rights.